

KORRUPSJON

En fremstilling av ny lovgivning i kampen mot korrupsjon:
straffeloven §§ 276a og 276b

Kandidatnr: 385

Veileder: Jørn S. Maurud

Leveringsfrist: 26. april 2004

Til sammen 17 971

26. april 2004

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	AVHANDLINGENS TEMA OG SENTRALE PROBLEMSTILLINGER	1
1.2	AVGRENSNINGER	2
1.3	RETTSKILDEBILDET	3
2	<u>HVA ER KORRUPSJON?</u>	6
2.1	BEGREPSFORKLARING / HISTORIKK	6
2.1.1	DEFINISJONER OG SENTRALE TREKK VED KORRUPSJON	6
2.1.2	KORRUPSJON – ET NYTT FENOMEN?	9
2.2	HVORFOR ER KORRUPSJON SÅ SKADELIG?	10
2.3	ELDRE RETT – BAKGRUNNEN FOR LOVENDRINGEN	13
2.3.1	KORRUPSJON I OFFENTLIG SEKTOR	13
2.3.2	KORRUPSJON I PRIVAT SEKTOR	16
2.3.3	BEHOVET FOR NYE STRAFFEBESTEMMELSER	17
3	<u>REGLENES MATERIELLE INNHOLD</u>	22
3.1	STRAFFELOVEN § 276A : KORRUPSJON	22
3.1.1	PASSIV KORRUPSJON	22
3.1.1.1	” krever ”	23
3.1.1.2	” mottar ”	24
3.1.1.3	” aksepterer et tilbud om ”	26
3.1.2	AKTIV KORRUPSJON	27
3.1.2.1	” gir ”	27
3.1.2.2	” tilbyr ”	28
3.1.3	”... STILLING, VERV ELLER OPPDRAG...”	29
3.1.4	SAMMENHENGSVILKÅRET	32
3.1.5	UTILBØRLIGHETSVURDERINGEN – GRENSEN MOT STRAFFRI OPTREDEN	34
3.1.6	KORT OM FORHOLDET TIL LEGALITETSPRINSIPPET	40
3.1.7	SKYLDKRAV	42
3.1.8	STRAFFERAMME OG MEDVIRKNING	43

3.2 STRAFFELOVEN § 276B : GROV KORRUPSJON	44
3.2.1 VURDERINGSTEMA FOR Å AVGJØRE OM KORRUPSJONEN ER GROV	44
3.2.2 SKYLDKRAV	47
3.2.3 STRAFFERAMME OG MEDVIRKNING	48
3.3 PÅTALEKOMPETANSE	49
<u>4 PROSESUELLE FØLGER</u>	<u>51</u>
4.1 BRUK AV EKSTRAORDINÆRE ETTERFORSKNINGSMETODER	51
4.1.1 KOMMUNIKASJONSKONTROLL	51
4.1.2 SKJULT FJERNSYNSOVERVÅKING	53
4.1.3 HEMMELIG RANSAKING	54
4.1.4 POLITIPROVOKASJON	54
4.2 FORHOLDET TIL STRL. § 60A	56
4.3 FORELDELSE	59
4.4 FØLGER FOR BEHANDLINGEN I STRAFFESYSTEMET VED EN STRAFFERAMME PÅ SEKS ÅR	60
<u>5 LITTERATURLISTE</u>	<u>63</u>
<u>6 LOV OG DOMSREGISTER</u>	<u>65</u>

1 INNLEDNING

1.1 AVHANDLINGENS TEMA OG SENTRALE PROBLEMSTILLINGER

Tema for avhandlingen er korrupsjon. Jeg vil gi en fremstilling av de nye reglene om korrupsjon, det vil si straffeloven § 276a om korrupsjon og § 276b om grov korrupsjon. Bestemmelsene ble tilføyd straffeloven 22. mai 1902 nr.10 (strl.) ved lov 4. juli 2003 nr. 79. Avhandlingen knytter seg til reglenes materielle innhold og til enkelte av bestemmelsenes prosessuelle følger.

Avhandlingens hovedproblemstilling i den materielle delen er å drøfte det straffbare forhold i strl. §§ 276a og 276b. Jeg vil problematisere de enkelte vilkårene i begge bestemmelsene, og herunder drøfte rekkevidden av dem. En sentral problemstilling er her å vurdere hvor grensen for hva som er å anse for korrupt adferd går. Det vil si hvor grensen skal trekkes i forhold til straffrie handlinger. Denne grensen er knyttet til vurderingen om en fordel er å anse som ”utilbørlig” eller ikke.¹ Videre vil jeg drøfte hvor grensen mellom simpel og grov korrupsjon går, herunder hvilke momenter som skal vektlegges ved vurderingen om en korrupsjonshandling er å anse som grov etter strl. § 276b.²

En sentral problemstilling i forbindelse med de prosessuelle følgene jeg drøfter i denne avhandlingen, er bruk av ekstraordinære etterforskningsmetoder.³ Metodene jeg trekker frem er kommunikasjonskontroll etter straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 (strpl.) § 216a, skjult fjernsynsovervåkning etter strpl. § 202a, hemmelig ransaking etter strpl. § 200a og politiprovokasjon. Jeg drøfter om vilkårene for å bruke ekstraordinære

---

¹ Se avhandlingens pkt. 3.1.5

² Se avhandlingens pkt. 3.2.1

³ Se avhandlingens pkt. 4.1

etterforskningsmetoder er tilstede i tillegg til at jeg ser på i hvilken grad det er behov for å bruke ekstraordinære etterforskningsmetoder, og om slike etterforskningsmetoder egner seg i korrupsjonssaker. Videre drøfter og vurderer jeg strl. § 60a sin betydning i forhold til korrupsjonsbestemmelsene. Andre prosessuelle temaer jeg problematiserer i denne avhandlingen er spørsmålet om foreldelse av adgangen til å reise straffesak og følger for behandlingen i straffesystemet ved en strafferamme på 6 år.

Det vil i avhandlingen reises en rekke underspørsmål til de nevnte problemstillingene. Jeg finner det mest hensiktsmessig å presentere underspørsmålene fortløpende når de dukker opp, og da i den rette sammenheng.

Selv om avhandlingen i hovedsak knytter seg til det strafferettslige aspektet og de strafferettslige følgene av korrupsjon, ser jeg også kort på fenomenet korrupsjon i en historisk sammenheng. Temaet er her hvor lenge korrupsjon antas å ha eksistert, og også hvordan utviklingen har artet seg. Utviklingen knyttes både til de korruperte handlingene og samfunnets syn på korrupsjon, herunder hvilke handlinger som ble og nå blir sett på som straffverdige. Jeg peker også på hvilke skadevirkninger korrupsjon kan ha for samfunnet. Dette temaet er nært knyttet til lovgivers begrunnelse for lovendringen.⁴ Jeg kommer også inn på hvorfor vi nå har fått nye regler om korrupsjon. For å belyse behovet for nye straffebestemmelser, trekker jeg en sammenligning til de bestemmelsene som tidligere omhandlet korrupsjon.⁵

1.2 AVGRENSNINGER

Ved lovendringen 4. juli 2003 nr. 79 vedtok Stortinget, i tillegg til strl. § 276a og § 276b, strl. § 276c om påvirkningshandel eller "trading in influence" som det heter i Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon⁶ (Europarådskonvensjonen)

---

⁴ Se avhandlingens pkt. 2.3.3

⁵ Se avhandlingens pkt. 2.3

⁶ Norge undertegnet konvensjonen 27. januar 1999, samme dag som det ble åpnet for undertegning. Europarådskonvensjonen trådte i kraft to dager senere, 29. januar 1999.

artikkel 12. Påvirkningshandel etter strl. § 276c foreligger når en som tilhører en beslutningstakers nærmeste krets, det kan være familie, politisk parti osv., eller på annen måte kan påvirke en beslutningstakers avgjørelse, utnytter sin stilling ved å kreve, motta eller akseptere et tilbud om en utilbørlig fordel.⁷ Strl. § 276c rammer både den som krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel, og den som gir eller tilbyr en slik fordel, jfr. strl. § 276c første ledd bokstav a og b. Ved vedtakelsen av strl. § 276c utvidet lovgiver området for hva som er å anse for korrupsjon.

Selv om påvirkningshandel etter strl. § 276c er et nytt og aktuelt tema, vil jeg i denne avhandlingen avgrense mot det. Å gi en fremstilling av straffelovens nye regel om påvirkningshandel må, på grunn av plassmangel, vike til fordel for en grundigere behandling av strl. § 276a og § 276b.

Straff er kun en av flere måter å bekjempe korrupsjon på. Andre virkemidler kan for eksempel være saksbehandlingsregler i forvaltningen, ulike kontrolltiltak og å gi arbeidsgivere og arbeidstakere i det offentlige og i det private opplysning om hvor grensene for hva som er tillatt å gi og motta av fordeler.⁸ Avhandlingen er skrevet ut fra et juridisk perspektiv, slik at en drøftelse av andre virkemidler og sanksjoner enn de strafferettslige vil falle utenfor rammen av denne avhandling. Jeg avgrenser derfor mot å redegjøre for andre sanksjoner enn bruk av straff for å regulere korrupsjon.

1.3 RETTSKILDEBILDET

Det er flere rettskilder som er relevante i forhold til avhandlingens ulike problemstillinger. I forbindelse med å tolke og finne rettsregelen i strl. § 276a og § 276b er lovens ordlyd det naturlige utgangspunktet. Videre er det særlig forarbeidene til strl. § 276a og § 276b som, ved tolkningen av bestemmelsene, er relevante rettskildefaktorer. Forarbeidene blir, som ellers i rettskildelæren tillagt betydelig vekt,

---

⁷ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 6.1 s. 38

⁸ Se *Thrap-Meyer* s. 108 flg.

men spesielt i denne forbindelse fordi det foreløpig ikke foreligger noen rettspraksis om strl. § 276a og § 276b. At det ennå ikke foreligger rettspraksis kan være problematisk i forhold til fastsettelsen av hva som inngår i utilbørighetsvilkåret. Det kan være problematisk fordi vilkåret er en rettslig standard hvor betydningen av innholdet skal fastsettes av domstolene.⁹ Utilbørighetsvurderingen vil forandres over tid og i takt med samfunnets oppfatning av hva som ligger i uttrykket utilbørlig. Fordi strl. § 276a ennå ikke har vært oppe for domstolene, vil forarbeidene tillegges mer vekt enn om så hadde vært tilfellet.

Videre er Europarådets strafferettslige konvensjon om korrupsjon (Europarådskonvensjonen)¹⁰ en relevant rettskildefaktor. Strl. § 276a og § 276b ble vedtatt blant annet for å tilfredstille forpliktelsene vi påtok oss gjennom ratifisering¹¹ og må derfor, ved tolkningen og fastsettelsen av innholdet i strl. § 276a og § 276b, tillegges en viss rettskildemessig vekt.

Der strl. § 276a og § 276b skal tolkes i samsvar med de eldre og nå opphevede bestemmelsene, er juridisk teori og rettspraksis fra Høyesterett i forbindelse med de eldre bestemmelsene relevante rettskildefaktorer. De nevnte rettskildefaktorene vil i slike tolkningssituasjoner tillegges betydelig vekt.

Foreløpig foreligger det ikke praksis fra påtalemyndighetene om strl. § 276a og § 276b, og det er heller ikke utarbeidet interne retningslinjer. Både Riksadvokaten og ØKOKRIM har gitt uttrykk for at det foreløpig heller ikke vil bli utarbeidet interne retningslinjer i forhold til hvordan bestemmelsen skal tolkes og forstås.

Påtalemyndighetens kommende praksis vil senere være en relevant rettskildefaktor. Det gjelder særlig i forhold til hva som ligger i utilbørighetsvurderingen, og hvor grensen mellom simpel og grov korrupsjon skal trekkes. Selv om domstolen ikke er bundet av

---

⁹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.4 s. 34

¹⁰ Norge undertegnet konvensjonen 27. januar 1999

¹¹ Se avhandlingens pkt. 2.3.3

påtalemyndighetenes praksis, blir denne rettskildefaktoren vanligvis tillagt en ikke ubetydelig vekt.

I avhandlingens prosessuelle del er for det første straffeprosessloven og straffeloven relevante rettskildefaktorer fordi flere av de prosessuelle problemene er søkt løst gjennom disse lovene. For det andre er rettspraksis fra Høyesterett en relevant rettskildefaktor for å fastlegge innholdet til de enkelte lovreglene. I de sakene Høyesterett har kommet med en generell uttalelse med prejudikatsverdi, som for eksempel i Rt. 1984 s. 1079 der Høyesterett stadfestet et absolutt vilkår for bruk av politiprovokasjon som etterforskningsmetode, vil Høyesteretts uttalelse særlig tillegges betydelig vekt.

Forarbeidene til strl. § 60a er en relevant rettskildefaktor og må, blant annet fordi det ennå ikke foreligger rettspraksis om bestemmelsen, tillegges betydelig vekt.¹²

Til slutt, i avhandlingens prosessuelle del, er Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2000 en relevant rettskildefaktor ved vurderingen av om det skal tillates bruk av politiprovokasjon.¹³ Den er ikke bindende for domstolene fordi det er en intern instruks, men tillegges likevel vekt både fordi politiprovokasjon ikke er regulert gjennom lov og fordi rundskrivet i praksis blir ansett som en svært relevant rettskildefaktor og blir tillagt betydelig vekt av politiet og påtalemyndighet.

---

¹² Se avhandlingens pkt. 4.3

¹³ Se avhandlingens pkt. 4.1.3

2 HVA ER KORRUPSJON?

2.1 BEGREPSFORKLARING / HISTORIKK

2.1.1 Definisjoner og sentrale trekk ved korrupsjon

Ved endringen i straffeloven¹⁴ fikk man for første gang i strafferettslig sammenheng i Norge en definisjon av korrupsjon. De bestemmelsene som tidligere omhandlet korrupsjon, inneholdt ikke en slik definisjon selv om de satte forbud for visse former for handlinger som ble betegnet som korrupsjon. Korrupsjon er i dag definert på følgende måte i strl. § 276a:

” For korrupsjon straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller,
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.”

Korrupsjon foreligger etter dette når en person i en betrodd stilling eller verv, privat eller offentlig, oppnår en privat fordel av et visst omfang, ved å misbruke makten som følger av stillingen eller vervet, og setter ansvaret og forpliktelsene som er knyttet til stillingen eller vervet til side. Fordelen må være ”utilbørlig”. ”Utilbørlig” er bestemmelsens sentrale vurderingstema, og jeg vil komme nærmere inn på det under punkt 3.1.5.

Det må være en sammenheng mellom stillingen eller vervet og fordelene som kreves eller tilbys. Det er etter lovens definisjon korrupt adferd både å ta imot en slik fordel og å gi en slik fordel. Hensikten for den som yter en slik fordel er som oftest å påvirke mottakeren av fordelene til å handle eller unnlate å handle på en måte som er gunstig

---

¹⁴ Se lov 4. juli 2003 nr. 79

enten direkte for en selv eller for andre. Korrupsjonsbegrepet forutsetter altså et samarbeid eller en samhandling mellom to eller flere personer hvor begge parter som oftest er ansvarlige for handlingen. Man befinner seg innenfor korrupsjonsbegrepet selv om begge parter ikke kan bebreides for handlingen. Det kan for eksempel være tilfellet der den ene part ikke vil motta fordelene som den andre vil gi. Her kan kun sistnevnte bebreides. Vedkommende som krever eller mottar fordelene, kalles den passive part, mens den som gir fordelene kalles den aktive part. Selv om vedkommende som krever eller mottar fordelene, ikke bokstavelig talt opptrer passivt, er det vanlig i denne sammenhengen å tillegge vedkommende rollen som den passive.¹⁵

Selv om korrupsjonsbegrepet nå er definert i loven, er meningsinnholdet i begrepet ikke entydig og klart. Sammenligner man korrupsjon med for eksempel tyveri, har nok folk flest en gjengs oppfatning om hva tyveri er, men ingen klar felles oppfatning av hva korrupsjon er. Trekker man denne sammenligningen videre, er det lettere å kjenne igjen tyveritilfellene enn det er å kjenne igjen korrupsjonstilfellene. Man kan lettere identifisere seg med aktørene i et tyveri enn i et korrupsjonstilfelle. Vi har alle enten blitt frastjålet noe eller stjålet noe, eller i det minste kjenner noen som har stjålet eller blitt frastjålet noe. Det samme kan neppe sies om korrupsjon. I korrupsjonstilfellene er det ikke innlysende hvem som er gjerningspersonen, den som yter fordelene eller den som mottar fordelene, og ikke minst er det vanskelig å se klart hvem som er offeret.

Spørsmålet blir således hvilke eller hva slags handlinger som er omfattet av korrupsjonsbegrepet. Antakeligvis er bestikkelse og smøring, også kalt fasilitering eller "facilitation payments", de vanligste formene for korrupt adferd. Bestikkelse foreligger når man mottar en fordel hvor giverens hensikt er å påvirke hvordan en skal handle. Den aktive bestikker betaler den passive bestikker for å oppnå en fordel. Penger er et typisk bestikkelsesmiddel, men også andre goder kan være egnede bestikkelsesmidler. For eksempel kan det å få gjennomslag for ønskede konsesjoner eller få gode forhandlingsvilkår, brukes som bestikkelsesmiddel. Det avgjørende for om middelet er egnet, er om mottakeren av fordelene handler slik giveren ønsker. Fasilitering eller

---

¹⁵ Se for eksempel *Stordrange* s. 102

smøring er når en offentlig tjenestemann, som oftest fra et lavt nivå, krever et mindre beløp i tillegg til lønnen for å gjøre jobben sin. Det kan for eksempel være der en offentlig tjenestemann krever ekstra betaling for å innvilge en søknad. Fasilitering er utbredt i flere land, og også akseptert i stor grad. Smøring forekommer både i offentlig sektor og i privat sektor.

Begrepene korrupsjon og bestikkelse blir i teorien ofte brukt om hverandre som likeverdige uttrykk for en og samme handling.¹⁶ Det er språklig ikke helt korrekt. Korrupsjon er alle handlinger hvor det skjer en sammenblanding av arbeidsmessige og private anliggender slik det er definert og beskrevet i strl. § 276a, mens en bestikkelse er et eksempel på en typisk korrupt handling. I denne avhandlingen vil jeg i stor grad bruke bestikkelsessituasjonene som eksempler fordi det ofte er bestikkelser det dreier seg om når det er snakk om korrupsjon.

Sponsing og andre former for å tilgodese noen fremfor andre, eller det å yte eller motta gaver kan også være å anse som korrupt adferd. Det betyr ikke at alle fordeler man enten yter eller mottar i anledning stilling, verv eller oppdrag er å anse som korrupsjonshandlinger. Enkelte gaver eller andre fordeler vil falle utenfor hva som er å karakterisere som korrupsjon, mens andre fordeler vil falle innenfor hva som er å anse som korrupsjon. Det er en vurdering som må gjøres for å avgjøre hvilke fordeler som faller innenfor korrupsjonsbegrepet og hvilke som faller utenfor. Hva slags vurdering som her må gjøres har variert over tid.¹⁷ I dag er den rettslige standarden ”en utilbørlig fordel” i strl. §276a det aktuelle vurderingstemaet for å avgjøre om den aktuelle handling er korrupt eller ikke.¹⁸

---

¹⁶ Se for eksempel *Stordrange* s. 102 flg.

¹⁷ Se avhandlingens pkt. 2.3

¹⁸ Se nærmere hvordan denne grensen skal trekkes og andre spørsmål knyttet til de materielle vilkårene i avhandlingens pkt. 3.

2.1.2 Korrupsjon – et nytt fenomen?

Selv om man nå for første gang har brukt ordet korrupsjon i straffeloven og også definert begrepet, er ikke korrupsjon et nytt fenomen. Hvor grensene går for hva som er å anse som korrupt adferd har variert, men at korrupsjon har eksistert som et kriminalpolitisk problem siden tidenes morgen er det ingen tvil om. Temaet korrupsjon har vært gjenstand for debatt helt siden man fikk skriftspråket og da også et administrativt apparat.¹⁹ Flere historikere²⁰ mener at en av de viktigste årsakene til Romerrikets fall var korrupsjon. Korrupsjon svekket de administrative apparatene i en slik grad at de sentrale myndighetene ikke lenger klarte å drive inn tilstrekkelige inntekter. Uten betydelige inntekter ble det ikke mulig å holde på makten. Også i Egypt og Mesopotamia var korrupsjon i form av å bestikke dommere et vanlig fenomen.

Andre historieforskere²¹ hevder at det er først i de to siste århundrene at det har vært et skarpt skille mellom offentlige og private forhold. Tidligere så man ikke det som en plikt for en offentlig tjenestemann å skille mellom sine private og offentlige anliggender. Det ble ikke sett på som et tillitsbrudd dersom en offentlig tjenestemann vernet sine private interesser ved behandling av offentlige saker.

Her til lands hadde vi allerede i kriminalloven fra 1842 straffebestemmelser som satte forbud mot bestikkelser i offentlige forhold.²² En offentlig tjenestemann skulle ikke blande sammen sine offentlige og private anliggender. Etter kriminalloven ble bare bestikkelser i offentlige forhold belagt med straff. Bestikkelser i private forhold var regulert i andre lover enn straffeloven, og ble av lovgiver ikke behandlet like strengt. Det fantes ulike bestemmelser som gikk ut på at det i private forhold var rettsstridig, men ikke straffbart å motta fordeler fra en medkontrahent dersom prinsipalen ikke var klar over dette. Høyesterett slo fast i Rt. 1919 s. 747 at de ulike bestemmelsene sammen skulle bli ansett som et alminnelig prinsipp. Først i 1922 kom det første straffebudet

---

¹⁹ Se NOU 1991:11 s. 208

²⁰ Se *Stordrange* s. 97

²¹ Se *Stordrange* s. 97

²² Se *Stordrange* s. 97

mot bestikkelse i private forhold. Konkurranseloven § 10 satte straff for både den aktive bestikkelse og den passive bestikkelse i private forhold. Bestemmelsen var svært skjønnsmessig utformet, noe som ble opprettholdt i den videre straffelovgivningen om bestikkelser i private forhold, jfr. den nå opphevede strl. § 405b.²³

2.2 HVORFOR ER KORRUPSJON SÅ SKADELIG?

For å svare på dette spørsmålet vil jeg rette blikket mot noen lovgivningspolitiske hensyn som ligger til grunn for kriminaliseringen av korrupsjon og i lys av disse peke på ulike skadevirkninger av korrupsjon.

I offentlige forhold er bestikkelser kriminalisert på bakgrunn av flere hensyn som ikke i like stor grad har gjort seg gjeldende i private forhold.²⁴ For det første har tillitshensynet spilt og spiller en stor rolle. Det er grunnleggende for å ha et fungerende og et stabilt demokrati at allmennheten har tillit til den offentlige virksomhet. Ved å straffebelegge bruk av bestikkelser som kan påvirke tjenestemennenes upartiskhet, er dette med på å styrke tilliten til offentlig myndighetsutøvelse. Tillitshensynet henger tett sammen med andre grunnleggende verdier, blant annet at offentlig myndighet skal utøves med saklighet. Her ligger det et krav om at offentlig myndighetsutøvelse ikke skal bli påvirket av utenforliggende forhold. Et eksempel på en slik form for påvirkning er å motta bestikkelser. Hele den offentlige myndighetsutøvelsen bygger på at tjenesteutøvelsen skal være saklig og korrekt. Bestikkelser og annen form for påvirkning hindrer at disse hensynene blir ivaretatt. Det sistnevnte hensynet kan kalles garantihensynet. Offentlig myndighetsutøvelse skal garantert være saklig og korrekt. De nevnte hensyn har blant annet kommet til uttrykk i forvaltningsloven 10. februar 1967 (fvl.) gjennom bestemmelsene om habilitet i kapittel II, § 17 om forvaltningens utredningsplikt, §§ 18 og 19 følgende om partenes innsynsrett i sakens dokumenter, og

---

²³ Tilføyd ved lov 16. juni 1972 nr. 47

²⁴ Se *Stordrange* s. 96

§ 24 som krever at enkeltvedtak skal grunngis.

Forskere fra Verdensbanken har utført en studie²⁵ som viser at bruken og utnyttelsen av statlige midler blir påvirket av korrupsjon. Korrupte politikere kan sette i gang store prosjekter som de på forhånd vet at de gjennom bestikkelser personlig kan tjene på. Her er korrupsjon skadelig fordi andre prosjekter, for eksempel oppbygning av skole- eller helsevesen som ivaretar velferdsfremmende eller andre samfunnsnyttige hensyn, ikke blir iverksatt. Personlig vinning går foran hva som er vinning for samfunnet og de i samfunnet som særlig trenger slik vinning. I et demokrati kan likevel risikoen for ikke å bli gjenvalgt gjøre at politikere avstår fra å opptre korrupt.

Transparency International er en organisasjon som har som oppgave å motvirke korrupsjon. De har utarbeidet en egen korrupsjonsindeks hvor de angir omfanget av korrupsjon i flere land. Skalaen på indeksen går fra 0 til 10. Korrupsjonsnivået er lavere desto nærmere tallet på skalaen man kommer. Norge ligger i dag på 8,8.²⁶ Sammenlignet med Sverige som ligger på 9,3 og Danmark som ligger på 9,5 på korrupsjonsindeksen, er Norge ifølge korrupsjonsindeksen det landet i Skandinavia med mest korrupsjon. Sammenligner man med for eksempel Bangladesh, som ligger på 1,3 og Nigeria, som ligger på 1,4, fremstår Norge som et land med meget lite korrupsjon. Hva det betyr at Norge ligger på rundt åtte på indeksen, utover å sammenligne Norge med andre land, lar jeg her ligge. Poenget er at dersom et land på ulike vis, for eksempel gjennom korrupsjonsindeksen, får et rykte på seg for å være korrupt, skader et slikt rykte landets internasjonale omdømme. Det kan føre med seg flere ulemper, særlig kan det få lite gunstige økonomiske følger for et land. For eksempel kan andre land unngå å handle eller å inngå kontrakter med det aktuelle landet. En annen ulempe med et dårlig internasjonalt rykte, er at folk generelt kan bli skeptiske til landet og dets innbyggere. Ikke bare ved at kontrakter ikke blir inngått, men også for eksempel ved at færre turister kommer til landet. Sjansen for at et slikt ”korrupsjonsrykte” vil påvirke landets

---

²⁵ Undersøkelse utført av *Tanzi, Vito og Davodi* (1997): ”Corruption, public investment, and growth, IMF working paper WP 97 / 139, Washington DC ”

²⁶ Se Transparency International Corruption Perception Index for 2003

økonomiske situasjon i større eller i mindre grad er sannsynlig. Slike fordommer og forutinntatte holdninger kan derfor av åpenbare grunner være lite heldige for landet og dets innbyggere.

Sammenlignet med kriminalisering av bestikkelser i offentlige forhold er det til dels andre hensyn i private forhold som gjør og har gjort seg gjeldende. Her er hensynet til lojalitet i kontraktsforhold et fremtredende hensyn.²⁷ Man skal kunne inngå kontrakter under den forutsetning at kontraktsparten opptrer lojalt både under selve kontraktinngåelsen og i ettertid. Korrupsjon kan forstyrre et slikt lojalitetsbånd. Korrupsjon ødelegger altså ikke bare den aktuelle avtale, men kan skade den allmenne lojalitet, som avtalepartene i kraft av å skulle inngå en avtale, har til hverandre.

I tillegg er hensynet til at bestikkelser kan virke konkurransevridende viktig.²⁸ Dersom et marked er preget av korrupsjon, er det ikke lenger viktigst å ha god kvalitet og lav pris, men å være dyktig til å opptre korrumpert for å vinne konkurransen. Konkurransen som skal sikre en effektiv utvikling både på den økonomiske plan og på den velferdsmessige plan, forsvinner og vi sitter igjen med dårlige produkter og en lav grad av velferd. Prisen for korrupsjon er det forbrukerne som må betale enten direkte ved kjøp av varer eller gjennom høyere skatter. Mindre driv mot effektivisering og vekst for å fremme gode produkter til lav pris fører til at den økonomiske veksten hemmes.

Det er ikke bare i private forhold at korrupsjon kan føre til at konkurransen på markedet svekkes. Også innenfor det offentlige kan bestikkelser føre til at konkurransen svekkes. Korrupsjon kan føre til at markedet blir lukket, for eksempel ved at lederne i kommunale etater blir bestukket til kun å inngå avtaler med en spesiell part og utelukker andre aktuelle avtalepartner. Dette kan igjen føre til dårlig kvalitet og høyere pris.

Et siste lovgivningspolitisk hensyn bak kriminalisering av korrupsjon, er at korrupsjon kan føre til andre former for kriminalitet. Eksempler er dokumentfalsk, bedrageri og

---

²⁷ Se *Stordrange* s. 96

²⁸ Se *Stordrange* s. 96

andre former for straffbare lojalitets- og tillitsbrudd.²⁹ Å begå andre kriminelle handlinger kan være en direkte følge av eller stå i sammenheng med korrupsjonshandlingen. For eksempel kan man begå straffbart dokumentfalsk etter strl. kapittel 18 for å gjennomføre bestikkelsen. Korrupsjon kan også føre til at terskelen for hva man anser som moralsk akseptabelt senkes slik at man da lettere begår andre kriminelle handlinger.

2.3 ELDRE RETT – BAKGRUNNEN FOR LOVENDRINGEN

2.3.1 Korrupsjon i offentlig sektor

Strl. §§ 112 og 113 regulerte passiv korrupsjon i offentlig sektor. Begge bestemmelsene var fra 1902, og ingen av dem var endret siden den gang. Bestemmelsene var noe ulikt utformet, men formålet med bestemmelsene var det samme. Fellestrekket var at bestemmelsene kun rammet passiv bestikkelse. Straffebestemmelsene gikk i hovedsak ut på at en offentlig tjenestemann³⁰ etablerte et forhold til en tredjemann som innebar en utilbørlig utnyttelse av sin stilling som tjenestemann. Den offentlige tjenestemannen utnyttet sin tjenesteposisjon for å skaffe seg eller andre en ”uberettiget Fordel”, jfr. strl. § 112. Fordelen måtte ha sammenheng med den handlingen vedkommende utførte eller unnlot å utføre. Handlingen måtte være en ”Tjenestehandling” som innebar at handlingen måtte være tilknyttet tjenestemannens egne tjenestehandlinger.³¹ En fordel var uberettiget når den ikke var hjemlet i lov eller sedvane.³² Uttrykket ”Fordel” skulle ikke tolkes innskrenkende til bare å omfatte økonomiske fordeler, også ytelser uten typisk økonomisk verdi var omfattet. Det avgjørende var om gjerningspersonen kunne dra nytte av fordelene. Eksempelvis var seksuelle tjenester, politisk støtte og god omtale omfattet av fordelsbegrepet.³³ De fleste rettsavgjørelser knyttet seg til tilfeller

---

²⁹ Se *Stordrange* s. 96

³⁰ Se *Kjerschow* s. 318-322 for nærmere behandling av tjenstemannsbegrepet.

³¹ Se *Stordrange* s. 103 for nærmere å fastsette innholdet i tjenestehandlingsbegrepet.

³² Se *Kjerschow* s. 328

³³ Se for eksempel *Kjerschow* s. 312

der fordelene var av økonomisk art.³⁴

Det måtte innfortolkes en rettsstridsreservasjon i §§ 112 og 113 slik at ikke alle tilfeller som i utgangspunktet gikk inn under ordlyden skulle være belagt med straff. Det var ikke alle handlinger som var straffverdige selv om de oppfylte vilkårene i straffebestemmelsene. Eksempel her kan ha vært der fordelene var av svært liten økonomisk verdi eller at slike fordeler var vanlige og ikke fremsto som et forsøk på å påvirke mottakeren i den ene eller den andre retning. Her måtte formålet med ytelsen trekkes inn i vurderingen, i tillegg til ytelsens art og verdi.³⁵

For å bli straffet etter strl. § 113 måtte handlingen eller unnlatelsen være ”pliktstridig” i tillegg til at fordelene måtte være uberettiget. En handling var ”pliktstridig” når tjenestemannen brøt noen av sine tjenesteplikter.³⁶ Det var ikke krevet etter strl. § 113 at gjerningspersonen faktisk hadde opptrådt pliktstridig for å anse overtredelsen fullbyrdet. Det var tilstrekkelig at tjenestemannen hadde mottatt løftet eller bestikkelsen vitende om at den var ytet han for at han enten skulle unngå å handle og dermed ikke oppfylle sine plikter, eller handle og da handle mot sine plikter.

Tjenestemannen måtte ha opptrådt forsettlig for å kunne bli straffet etter strl. §§ 112 og 113, jfr. strl. § 40. Tjenestemannens forsett måtte omfatte giverens hensikt dersom handlingen besto i å motta en uberettiget fordel eller løfte om en slik fordel. Bestemmelsene har vært oppe for Høyesterett 12 ganger.³⁷ Både strl. §§ 112 og 113 ble opphevet ved endringsloven 4. juli 2003 nr. 79 og erstattet med strl. § 276a.

Strl. § 128 regulerte aktiv korrupsjon i offentlig sektor. Gjerningspersonen var etter denne bestemmelsen den som bestakk en offentlig tjenestemann. Straffebestemmelsen

---

³⁴ Se eksempler hvor fordelene ikke var av økonomisk art : Rt. 1952 s. 205, Rt. 1962 s. 961 og Rt. 1993 s. 559

³⁵ Se *Thrap-Meyer* s. 410-414 og Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 3.2.2 og 3.2.3 s. 13 og 14

³⁶ Se *Kjerschow* s. 331 og Rt. 1962 s. 961 for nærmere om pliktstridsbegrepet.

³⁷ Se *Thrap-Meyer* s. 272

omfattet i likhet med strl. §§ 112 og 113 bare utførelser eller unnlatelser av en "Tjenestehandling". Innholdet av begrepet "Tjenestehandling" var det samme som etter strl. §§ 112 og 113. Den straffbare handling var fullbyrdet allerede i det gjerningspersonen "søger" å påvirke tjenestemannen. Selv om det var tjenestemannen som tok initiativet til bestikkelsen, var handlingen straffbar. I tillegg var det et vilkår at bestikkeren måtte forsøke å få tjenestemannen til å handle "uretmæssig".³⁸ Strl. §128 omfattet, og omfatter fortsatt, de tilfeller hvor gjerningspersonen forsøker å påvirke en tjenestehandling ved hjelp av "Trusler". Strl. § 128 regulerte og regulerer også derfor andre former for påvirkning enn de som inngår i korrupsjonsbegrepet. Denne delen av bestemmelsen ble beholdt ved endringsloven 4. juli 2003 nr. 79.³⁹

Det måtte også etter strl. § 128 innfortolkes en rettstridsreservasjon slik at en som gav tjenestemannen gaver av liten verdi, for eksempel blomster og konfekt, ikke kunne straffes etter strl. § 128. Formålet og omstendighetene rundt handlingen ville også her ha vært viktige momenter i vurderingen om man er innenfor rettstridsreservasjonen.

Skyldkravet var forsett, jfr. strl. § 40. Bestikkelsen måtte være gitt med det forsett å påvirke tjenestemannen.⁴⁰ Bestemmelsen hadde i motsetning til strl. §§ 112 og 113 et eget medvirkningstillegg. Det samme skyldkravet gjaldt for medvirkeren.

Ved endringen,⁴¹ og etter forslag fra Dommerforeningen, Agder lagmannsrett og Hordaland statsadvokatembeter,⁴² beholdt strl. § 128 trusselalternativet, mens ordene "eller ved Ydelse af eller Tilsagn om Fordele" ble strøket. Grunnen var at trusselalternativet ville kunne få selvstendig betydning ved siden av de nye bestemmelsene mot korrupsjon. Strl. §128 ble derfor ikke opphevet i sin helhet.

---

³⁸ Se *Stordrange* s. 113

³⁹ Se Ot.prp.nr.78 (2002-2003) pkt. 9.3 s. 48 og Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 13 s. 13

⁴⁰ Se *Stordrange* s. 116 og Rt. 1953 s. 1080 og Rt. 1993 s. 927

⁴¹ Se lov 4. juli 2003 nr. 79

⁴² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 9.3 s. 48-49

2.3.2 Korrupsjon i privat sektor

På grunn av mangel på egne straffebestemmelser for regulering av korrupsjon i privat sektor har utroskapsbestemmelsene i stor grad blitt brukt som substitutt. Etter strl. §§ 275 og 276 kunne den som lot seg bestikke, bli straffet for utroskap dersom han ved å la seg bestikke begikk et pliktbrudd i forhold til sin arbeidsgiver. Den passive bestikker må ”styre eller ha tilsyn med” en annens anliggender for at utroskapsbestemmelsene skal komme til anvendelse, jfr. strl. § 275. Det vil typisk være der gjerningspersonens stilling innebærer en juridisk representasjonsmyndighet, men også andre stillinger hvor gjerningspersonen har en viss grad av selvstendighet i sin stilling, faller inn under anvendelsesområdet.⁴³

Det sentrale i forhold til korrupsjon er at gjerningspersonen ved å ta imot en bestikkelse ”handler mot den annens tarv”. Prinsipalens tarv må ikke faktisk bli skadet, det er tilstrekkelig at det foreligger en risiko for at arbeidsgiverens omdømme blir ødelagt eller skadet ved å motta en bestikkelse. Det kreves ikke at det eventuelle tapet er av økonomisk art. Det er særlig i forhold til vilkåret ”handler mot den annens tarv” at bestemmelsen kommer til kort i forhold til å regulere korrupsjon innen privat sektor. Det er ikke alltid det å ta imot en bestikkelse innebærer et pliktbrudd overfor arbeidsgiveren, og dersom så ikke er tilfelle, kan gjerningspersonen ikke straffes etter utroskapsbestemmelsen.

Skyldkravet etter strl. §§ 275 og 276 er forsett, jfr. strl. § 40. Det kreves i tillegg at gjerningspersonen enten har vinningshensikt eller skadehensikt.⁴⁴ Gjerningspersonens forsett må omfatte at han var sikker på eller holdt det som overveiende sannsynlig at han ved å motta bestikkelsen handlet mot arbeidsgiverens tarv.

Strl. § 405b inneholdt et forbud mot passiv korrupsjon i forretningsforhold, mens markedsføringsloven 16. juni 1972 nr. 47 (mfl.) § 6, jfr. § 17 inneholdt forbud mot aktiv

---

⁴³ Se *Andenæs Formuesforbrytelser* s. 128 flg.

⁴⁴ Se *Andenæs Formuesforbrytelser* s. 134

korrupsjon i næringsvirksomhet.⁴⁵ Begge bestemmelsene omfattet de samme former for gaver og fordeler. Strl. § 405b rammet bestikkelser som den ansatte eller fullmektige mottar eller krever av giveren for at giveren skal få et fortrinn. At bestikkelsen skulle skje uten at prinsipalen var klar over det, var også et vilkår etter mfl. § 6.⁴⁶ Mfl. § 6 var sammenlignet med strl. § 405b noe ulikt utformet, men i hovedsak kunne den som opptrådte aktivt i en slik bestikkelsessituasjon straffes etter bestemmelsen.

Skyldkravet var forsett i begge bestemmelsene, jfr. mfl. § 17 og strl. § 40.

Ingen av bestemmelsene har hatt noen stor praktisk betydning. De ble begge opphevet ved lov 4. juli 2003 nr. 79.⁴⁷

2.3.3 Behovet for nye straffebestemmelser

Det er flere grunner til at vi har fått en alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon. For det første antas korrupsjon å være et økende problem både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg er det av stor betydning at verdenssamfunnet har satt fokus på problemet og satt korrupsjon, som et nasjonalt - og internasjonalt problem på dagsorden. Media har i denne sammenheng en stor og viktig oppgave fordi de i betydelig grad er med på å bestemme hvilke tema som skal settes på dagsordenen. Det kan til og med være media som oppdager en korrupsjonssak. Et eksempel her er Statoil-saken hvor Dagens Næringsliv høsten 2003 kom med avsløringer om korrupt adferd. Avsløringer som i ettertid viste seg å være sanne.

Videre har Eva Joly med sitt arbeid satt korrupsjon i søkelyset. Hun jobbet i flere år som statsadvokat og forhørsdommer i Frankrike, og var med på å etterforske⁴⁸

---

⁴⁵ Se *Stordrange* s. 116-125

⁴⁶ Se *Stordrange* s. 78

⁴⁷ Se Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 13 s. 13

⁴⁸ Etterforskningen ble satt i gang i 1993.

Elf-saken. Elf er et av Frankrikes største oljeselskaper,⁴⁹ og skandalen var et faktum da det forelå sterk mistanke om at selskapet var korrupt. Under etterforskningen, som strakk seg over flere år, ble Eva Joly blant annet utsatt for avlytting og hun mottok drapstrusler. En følge av trusselsituasjonen var at hun i flere år, døgnet rundt, måtte ha politibeskyttelse. Eva Joly flyttet til Norge i 2002, og arbeider i dag som spesialrådgiver i Justisdepartementet og Utenriksdepartementet. Eva Joly sin hjemkomst og hennes villighet til å fortelle om korrupsjon hun har sett med egne øyne, bidrar til at vi her til lands i økende grad får øynene opp for korrupsjon og korrupsjonens skadevirkninger.

En følge av at man i stadig økende grad erkjenner at korrupsjon er skadelig for samfunnet, både nasjonalt og internasjonalt, er at vi nå har fått et strengere regelverk om korrupsjon. At lovgiver ser på korrupsjon som et alvorlig problem, kommer tydelig frem i Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) s. 5 hvor det blir sagt at:

” Korrupsjon utgjør en trussel mot rettsstaten, demokratiet, menneskerettighetene og sosial rettferdighet, og kan også hindre økonomisk utvikling og virke konkurransevridende.”

Lovgiver la stor vekt på at disse hensynene ikke var godt nok ivaretatt gjennom den tidligere lovgivning da de nye bestemmelsene om korrupsjon ble vedtatt. En lovendring var også nødvendig, etter lovgivers mening, for å minske den trusselen korrupsjon utgjør for samfunnet.⁵⁰ Lovgiver la også vekt på at de nye reglene skulle være et effektivt middel mot korrupsjon i tillegg til at regelverket skulle bli forenklet.⁵¹

Videre var også de nå opphevede bestemmelsene generelt uklare og lite dekkende. Bestemmelsene var gamle og tungvinte i utførelsen, og møtte ikke dagens behov for å bekjempe korrupsjon. I tillegg til at de var lite brukt og ikke passet godt på dagens korrupsjonstilfeller, knyttet det seg vanskelige bevissspørsmål til enkelte av

---

⁴⁹ Elf-gruppen hadde 31. desember 1993 en omsetning på 250 milliarder kroner og var Frankrikes største konsern, se *Joly* s. 21

⁵⁰ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 1 s. 5

⁵¹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.2 s. 32

bestemmelsene. For å ta et konkret eksempel var det et krav etter strl. § 112 at tjenestemannen måtte være ”vitende” om fordelene i mottakstilfellene. Hva som ligger i dette kravet, er ikke behandlet i forarbeidene eller i rettspraksis til strl. § 112, men det er antatt i teorien at dette kunnskapskravet utgjør et skjerpet skyldkrav.⁵² Det var altså ikke nok at det forelå vanlig forsett, jfr. strl. § 40. Et slikt skjerpet skyldkrav gjorde bestemmelsen mindre effektiv.

De tidligere bestemmelsene skilte mellom korrupsjon i offentlig og privat sektor. Å operere med et slikt skille er lite hensiktsmessig når man i dag ser at korrupsjon er utbredt på begge områdene.⁵³ I tillegg er ikke skillet mellom offentlig sektor og privat sektor så klart som det kanskje var tidligere. Statlige foretak opptrer for eksempel ofte i privat sektor på lik linje med andre private foretak.

Et annet poeng er at korrupsjon i privat sektor ikke hadde egnede lovbestemmelser. Det førte til at korrupsjon i private forhold ofte ble straffeforfulgt etter reglene om utroskap, strl. §§ 275 og 276.⁵⁴ Det var ingen heldig løsning fordi flere tilfeller, som ofte er straffverdige, ikke oppfylte vilkårene i utroskapsbestemmelsene. Vilkårene er for eksempel ikke oppfylt dersom bestikkeren tror han handler til fordel for oppdragsgiveren,⁵⁵ og bestikkeren kan da ikke straffes etter bestemmelsen.⁵⁶

I dagens samfunn vil også korrupsjon i de fleste tilfeller være like straffverdig og skadelig i privat sektor som i offentlig sektor. I tillegg til at de dagjeldende bestemmelsene var preget av uhensiktsmessige forskjeller i straffbarhetsvilkår og strafferammer for korrupsjon i offentlig og privat sektor, vil en felles regulering av korrupsjon føre til at man unngår å ta stilling til avgrensningsspørsmål som kan være vanskelige. Det er for eksempel ikke lenger nødvendig å vurdere om bestikkeren er en

---

⁵² Se *Stordrange* s. 110

⁵³ Se Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 1 s. 2

⁵⁴ Se for eksempel Rt. 1994 s. 1097

⁵⁵ Se *Andenæs Formuesforbrytelser* s. 130

⁵⁶ Se avhandlingens pkt. 2.3.3

”offentlig Tjenestemand” eller ikke, jfr. strl. § 112 som nå er opphevet. Lovgiver fant på bakgrunn av flere av de nevnte momentene at det ikke lenger var grunn til å opprettholde skillet mellom offentlig – og privat sektor i lovendringen .

Det var også nødvendig med en lovendring, eller med et eller flere lovtilllegg, for at Norge skulle kunne tilfredstille sine internasjonale forpliktelser. Norge ble i 1999 evaluert av OECD for å se om vi tilfredstilte våre forpliktelser etter OECD-konvensjonen 21. november 1997 om motarbeidelse av bestikkelse av utenlandske tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold. OECDs konklusjon var at Norge ikke tilfredstilte konvensjonens krav på tross av at strl. § 128 ved lov 13. november 1998 nr. 67 fikk tilføyd et nytt annet ledd som gikk ut på at strl. §128 også omfatter bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestemenn og tjenestemenn i mellomstatlige organisasjoner. OECD mente at Norge ikke tilfredstilte kravet i konvensjonens artikkel 3 om at slik korrupsjonen som skal bekjempes, skal være underlagt straffesanksjoner som er ”effektive, forholdsmessige og forebyggende”. OECD var heller ikke tilfreds med at korrupsjonssakene hadde en foreldelsestid på kun 2 år som følge av strafferammen i strl. § 128 på 2 år.⁵⁷

Norge har også gjennom FN-konvensjonen 15. november 2000 om grenseoverskridende organisert kriminalitet (CATOC) forpliktet seg til å ha straffesanksjoner mot korrupsjonshandlinger begått både av eller overfor nasjonale og utenlandske offentlige tjenestemenn. Bortsett fra reglene om medvirkning til korrupsjon tilfredsstilte de dagjeldende reglene kravene til FN-konvensjonen.⁵⁸ FN-konvensjonen er foreløpig ikke trådt i kraft.

I tillegg til at straffebestemmelsene ikke fullt ut tilfredsstilte kravene til OECD-konvensjonen og FN-konvensjonen, var det helt nødvendig med en lovendring for at Norge kunne ratifisere Europarådets strafferettslige konvensjon om korrupsjon

---

⁵⁷ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 2.1.2 s. 7

⁵⁸ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 2.1.4 s. 8

som Norge undertegnet i Strasbourg 27. januar 1999.⁵⁹ Norsk rett kom til kort på flere av konvensjonens punkter, og det måtte derfor skje endringer i norsk rett før en eventuell ratifikasjon kunne skje. Dette var en av hovedårsakene til at det ble satt i gang arbeid for å endre loven.

På denne bakgrunn fikk Straffelovrådet i oppdrag fra Justisdepartementet å komme med forslag på endringer slik at Norge kunne ratifisere konvensjonen. Straffelovrådets utredning, som ble avgitt 18. januar 1999, er trykt som NOU 2002:22. En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon.⁶⁰ Straffelovrådets utredning ble av Justisdepartementet sendt på høring til flere instanser som kom med ulike synspunkter på Straffelovrådets utredning. På bakgrunn av Straffelovrådets utredning og kommentarene fra de ulike høringsinstansene kom Justisdepartementet med et forslag til en alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon. Justisdepartementets forslag skilte seg innholdsmessig ikke vesentlig fra forslaget til Straffelovrådet. Stortinget vedtok lovforslaget uten endringer. Endringene ble tilføyd straffeloven 22. mai 1902 nr.10 ved lov 4. juli 2003 nr. 79 og trådte straks i kraft.⁶¹

---

⁵⁹ Se Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 1 s. 2

⁶⁰ Se Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 2 s. 3

⁶¹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.4 s. 62 og 63

3 REGLENES MATERIELLE INNHOLD

3.1 STRAFFELOVEN § 276a : KORRUPSJON

Ny § 276a lyder:

”For korrupsjon straffes den som

a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller

b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.”

3.1.1 Passiv korrupsjon

Første ledd bokstav a retter seg mot den passive aktør, heretter kalt den passive bestikker. Den passive bestikker er den som ”for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud” om en utilbørlig fordel. For det første er det uten betydning hvem som får den utilbørlige fordel, enten det er den passive bestikker eller en annen. Det kan for eksempel være et familiemedlem eller en venn som får den utilbørlige fordelen og ikke den passive bestikker. Det var også i de nå opphevede strl. §§ 112 og 113 uten betydning om det var den passive bestikker eller andre som fikk fordelen.⁶² En følge av at bestemmelsen ikke skiller mellom hvem som får fordelen, gjør at bevisspørsmål som kunne vært vanskelige, blir unngått.

---

⁶² Se *Stordrange* s. 105

3.1.1.1 "krever"

Det første alternativet "krever" er, etter en naturlig forståelse av ordlyden, typisk i de tilfeller der den passive bestikker ved utnyttelse av sin stilling, verv eller oppdrag påvirker og i noen tilfeller presser en annen til å yte en fordel. Uttrykket er etter en språklig tolkning mer kraftfullt enn for eksempel å be noen, anmode eller spørre. Det kan ligge makt bak selve kravet, og da kan det bli oppfattet som et press for mottakeren av kravet. Det vanligste i korrupsjonssaker er antakeligvis at påvirkningen eller presset utøves uten direkte fysisk påvirkning. Det går en grense for hva som etter strl. § 276a ligger innenfor det å kreve. Dersom situasjonen er slik at den aktive part yter en fordel til den passive part kun fordi vedkommende blir presset til det, er strl. § 266 om utpresning mer anvendelig. Dersom den som yter fordelene har blitt utsatt for en sterk påvirkning eller et press som tilsier at vedkommende ikke hadde noe valg annet enn å yte den aktuelle fordelene, vil vedkommende ikke kunne straffes etter strl. § 276a. Selv om det her foreligger en samhandling mellom to personer, som er en forutsetning for at vi er innenfor det som kalles korrupsjon, kan ikke giveren av fordelene bebreides nettopp fordi vedkommende ble utsatt for et slikt press.

Den vanligste er at kravet blir fremsatt direkte, enten muntlig eller skriftlig, overfor den som skal yte en fordel. Det er ikke etter ordlyden knyttet formkrav til hvordan kravet fremsettes. For eksempel kan den passive bestikker per brev kreve en utilbørlig fordel. Det følger av forarbeidene at det ikke skal så mye til for at vilkåret anses oppfylt. Selv om uttrykket etter en naturlig forståelse av ordlyden skal omfatte krav med et visst underliggende press, er det avgjørende om den aktuelle handlingen er egnet til å gi adressaten inntrykk av at den passive bestikker ønsker å oppnå, enten for seg eller andre, en utilbørlig fordel.⁶³ Adressaten må med andre ord forstå at det den passive bestikker "krever" er å regne som en utilbørlig fordel. Det er ikke et vilkår at den passive bestikker krever en bestemt fordel. Det er tilstrekkelig at den passive bestikker uttrykker overfor adressaten en forventning om en fordel.

Det neste spørsmålet er når man kan anse handlingen for fullbyrdet. Uttrykket "krever"

---

⁶³ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 56

er et handlingsdelikt, og utgangspunktet er at gjerningen er fullbyrdet når den passive bestikker har fremsatt et slikt krav. Spørsmålet er likevel når et slikt krav kan anses fremsatt. Er det nok at kravet er fremsatt til hvem som helst eller må kravet ha kommet til adressatens kunnskap? Tvil rundt dette spørsmålet kan særlig melde seg der kravet ikke blir fremsatt direkte overfor mottakeren, men som forarbeidene trekker frem, som eksempel, at kravet blir fremsatt gjennom brev. Etter de gamle bestemmelsene, herunder strl. §§ 112 og 405b, var det gjennom rettspraksis og teori slått fast at det var en forutsetning at kravet var kommet til adressatens kunnskap for å anse vilkåret oppfylt.⁶⁴ Straffelovrådet på sin side hevder at fullbyrdelsestidspunktet allerede er det tidspunkt hvor brevet er sendt, og at det ikke er nødvendig at kravet har kommet til adressatens kunnskap.⁶⁵ Lovgiver holder på den gamle løsningen, som går ut på at det foreligger fullbyrdet forbrytelse når kravet har kommet til adressatens kunnskap. Så lenge det ennå ikke foreligger noen rettspraksis rundt fullbyrdelsesspørsmålet, er det naturlig per i dag å anse lovgivers løsning for å være gjeldende rett. Det betyr at dersom den passive bestikker fremsetter kravet til andre enn adressaten eller at kravet er sendt, men ikke kommet frem til adressatens kunnskap, at den passive bestikker eventuelt bare kan straffes for forsøk på korrupsjon etter strl. § 49. Strl. § 50 om tilbaketreden fra forsøk kan også komme til anvendelse dersom den passive bestikker trekker tilbake kravet.⁶⁶

3.1.1.2 " mottar "

Det er likevel ikke av avgjørende betydning om den passive bestikkerens handling oppfyller vilkåret "krever" fordi det også er straffbart å "motta" en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag. Det følger av det andre handlingsalternativet etter første ledd bokstav a. Ut fra en naturlig forståelse av ordlyden er det nærliggende å tolke mottakelsesvilkåret dit hen at den passive bestikker faktisk må ha mottatt den

---

⁶⁴ Se *Skeie* s. 461

⁶⁵ Se NOU 2002:22 s. 38

⁶⁶ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 56

utilbørlige fordelene, for eksempel fått penger i hånden. Forarbeidene nevner som eksempel at penger og verdipapirer må antas ”mottatt” når de er kommet på konto til den passive bestikker og han kan disponere over verdiene. Her er vilkåret oppfylt ved at den passive bestikker kan disponere pengene selv om han ikke har pengene i hånden.

Hva som blir løsningen dersom den passive bestikker ikke faktisk har mottatt den utilbørlige fordelene, men fordelene er på vei eller for eksempel der det er en tredjemann som har mottatt fordelene som var ment for den passive bestikker, er ikke drøftet i forarbeidene. Forarbeidene tar ikke stilling til når vilkåret i slike situasjoner er oppfylt og forbrytelsen dermed er fullbyrdet, men viser til de gamle bestemmelsene for fastleggelsen av innholdet. Her vil det være naturlig å ta utgangspunkt i den generelle rettstridsreservasjonen for å vurdere hva som faller inn under og utenfor vilkårets anvendelsesområde. Dersom en mottaker har fått en gave med et ukjent innhold og pakker opp gaven uten å være klar over at den inneholder en bestikkelse, kan vilkåret ikke anses oppfylt. For å avgjøre dette er det nødvendig å se hen til de hensyn som ligger bak korrupsjonsbestemmelsene, blant annet tillitshensynet og saklighetshensynet i offentlig sektor. Man må vurdere om det å motta gaven vil komme i konflikt med de nevnte hensyn. Poenget er at forarbeidene ikke sier noe om andre situasjoner enn der hvor fordelene faktisk er mottatt og mottakeren er klar over hvorfor han har fått fordelene, men henviser rettsanvenderne blant annet til de gamle bestemmelsene. I de nå opphevede bestemmelsene, for eksempel strl. § 112 som bruker vilkåret ”modtager” en fordel, var det antatt i teorien at det kreves mer enn at den passive bestikker har fått rådighet over fordelene for at vilkåret skal anses oppfylt, han må også akseptere fordelene.⁶⁷ Det samme må antakeligvis også gjelde etter mottakelsesalternativet i strl. § 276a.

Selv om mottakeren ikke bidrar ved mottakelsen, er det etter forarbeidene på det rene at vilkåret er oppfylt. Det er i utgangspunktet like straffverdig å være passiv som aktiv ved en mottakelse. Likevel følger det av forarbeidene at dersom mottakeren har til hensikt å levere fordelene tilbake, og omstendighetene rundt tyder på dette, er det ikke sikkert

---

⁶⁷ Se *Stordrange* s. 104 og *Thrap-Meyer* s. 365 flg.

vedkommende kan straffes.⁶⁸

3.1.1.3 ” aksepterer et tilbud om ”

Det siste og tredje alternativet etter første ledd bokstav a er at vedkommende kan straffes for passiv korrupsjon dersom han ”aksepterer et tilbud om” en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag. Fullbyrdelsestidspunktet for å ”akseptere et tilbud” er etter forarbeidene i utgangspunktet overtrådt der aksepten er kommet frem til avsenders kunnskap. I avtalerettslig sammenheng er det etter avtaleloven 31. mai nr. 4 1918 (avtl.) § 2 og følgende antatt at et tilbud er akseptert når det er kommet til mottakers kunnskap og mottakeren enten uttrykkelig har akseptert tilbudet eller ikke innen en eventuell frist, har valgt å ikke akseptere tilbudet. Det kan tolkes ut fra forarbeidene at vurderingen som må gjøres, skal baseres på en konkret helhetsvurdering hvor også konkludent adferd og passivitet kan være tilstrekkelig for at tilbudet anses å være akseptert.⁶⁹

I forarbeidene pekes det på at dette alternativet særlig vil få betydning der det er snakk om en fordel som ikke skal ytes i nærmeste fremtid, slik som ved de andre alternativene, men enda lenger frem i tid. Langsiktige samarbeid mellom aktører i de ulike ledd av en distribusjonskjede kan være et eksempel her. Dersom man inngår avtaler hvor motytelsen, herunder fordelene, for avtalen kommer senere, er man typisk innenfor vilkårets anvendelsesområde.

Sammenfatningsvis kan man si at handlingsalternativene etter første ledd alternativ a i stor grad er de samme som i de nå opphevede bestemmelsene strl. §§ 112 og 405b. Disse hadde både et kravsalternativ og et mottakelsesalternativ. Det er som forarbeidene peker på, meningen at tolkningen av de nye bestemmelsene skal gjøres på bakgrunn av

---

⁶⁸ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 57

⁶⁹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 57

de gamle, slik at rettsstilstanden ikke forandrer seg i noen særlig grad.⁷⁰ Det som er ulikt, er at den nye bestemmelsen bruker alternativet ”aksepterer et tilbud” i stedet for ”modtager noen saadan eller Løfte derom” (strl. § 112) og ”mottar...løfte derom” (strl. § 405b). Tilbudsalternativet er ikke lenger knyttet til mottakeralternativet. Ved tolkningen må man nå ta utgangspunkt i hva som ligger i å ”akseptere et tilbud” og ikke hva som ligger i å motta et tilbud.⁷¹ Det kan være verdt å merke seg at man har kuttet ut vilkåret om å motta tilbudet, men knyttet vilkåret til aksepten av tilbudet. Selv om ordlyden er forandret, er innholdet av vilkåret likevel tilnærmet det samme som det var etter strl. §§ 112 og 405b.

3.1.2 Aktiv korrupsjon

Det følger av første ledd bokstav b at man kan straffes for korrupsjon dersom man ”gir eller tilbyr noen” en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag. Ordlyden omfatter den aktive bestikker. Begrepet ”noen” er motstykket til ”for seg eller andre” i første ledd bokstav a. For å få en klar sammenheng mellom den aktive og den passive bestikkelse er det ikke av betydning om fordelene gis til andre enn den passive bestikker. Det følger av forarbeidene at fordeler som kommer andre til gode derfor også omfattes.⁷²

3.1.2.1 ” gir ”

Det er to ulike måter den aktive bestikker kan handle på for å kunne straffes for korrupsjon. Det første alternativet er å ”gi” en utilbørlig fordel. Det følger av forarbeidene at giveralternativet er motstykket til mottakeralternativet i første ledd bokstav a. Den aktive bestikker gir, mens den passive bestikker mottar. Det betyr at fullbyrdelsestidspunktet er det samme for de to alternativene. Giverhandlingen anses

---

⁷⁰ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 57

⁷¹ Se *Stordrange* s. 104

⁷² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

altså fullbyrdet ved mottakelsen av fordelene.⁷³ I de nå opphevede bestemmelsene, for eksempel strl. § 128, ble dette handlingsalternativet ikke brukt. Det var, som beskrevet under punkt 2.3.1, andre vurderinger som måtte foretas.

3.1.2.2 " tilbyr "

Det andre alternativet etter første ledd bokstav b er å "tilby" en utilbørlig fordel. Med utgangspunkt i ordlyden kan dette begrepet tolkes i retning av at dette alternativet kan være aktuelt der den aktive bestikker i forkant prøver å få mottakeren til å handle eller unnlate å handle på en bestemt måte. Det ligger implisitt i ordet at tilbyderen vil ha en form for motytelse nettopp fordi han tilbyr noe. Denne tolkningen får støtte i forarbeidene. Det følger også av forarbeidene at alternativet kan anvendes der handlingen eller unnlatelsen allerede har skjedd. I tillegg er det ikke et vilkår at man vet akkurat hvilken handling eller unnlatelse det er tale om. Det får den betydning at også tilfeller av smøring kan bli omfattet, under den forutsetning at de andre vilkår også er oppfylt.⁷⁴

Fullbyrdelsestidspunktet for tilbyderalternativet er det samme som etter avtalerettslige regler, det vil si når tilbudet er kommet til mottakerens kunnskap.⁷⁵ Det følger av forarbeidene at det er denne løsning som er valgt. Dersom tilbudet ikke er kommet til mottakers kunnskap, kan tilbyderen straffes for forsøk på aktiv korrupsjon, jfr. strl. § 49. Dette er særlig aktuelt der tilbudet er sendt per brev eller lignende, og tilbudet fortsatt er på vei til mottakeren. Dersom tilbyderen angrer på at han har fremsatt tilbudet og trekker det tilbake, vil reglene om tilbaketreden fra forsøk etter strl. § 50 kunne få anvendelse.

For kort å til slutt sammenligne de nye bestemmelsene med de eldre som nå er

---

⁷³ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 57

⁷⁴ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 57

⁷⁵ Se avtaleloven 31. mai 1918 kapittel 1

opphevet, er lovens definisjonen på aktiv bestikkelse mye klarere enn tidligere. Det er også flere forhold som går inn under definisjonen nå enn tidligere, hvor vilkåret etter strl. § 128 var ”ved Ydelse af eller Tilsagn om Fordele”. Handlingsalternativet ”tilbyr” omfatter for eksempel de tilfeller hvor fordelene ikke blir akseptert av mottaker. Til slutt må verken handlingen eller unnlattelsen verken være ”uretmæssig” eller utført av en ”offentlig Tjenestemann” som var vilkår etter strl. § 128.

3.1.3 ”.... stilling, verv eller oppdrag....”

Det neste tema er i hvilke sammenhenger eller situasjoner bestemmelsen kommer til anvendelse. Poenget her er å skille ut fordeler man som privatperson tilegner seg. Dersom fordelene en skaffer seg ikke har noen sammenheng med ens arbeid, er handlingen etter loven ikke korrupt. Den utilbørlige fordelene må ha sammenheng med den passive bestikkers ”stilling, verv eller oppdrag”.

Strl. § 276a bruker begrepene ”stilling, verv eller oppdrag”. Det følger av forarbeidene at begrepene skal tolkes utvidende, og omfatte alle typer av ansettelsesforhold, verv og oppdragsforhold for offentlige og private arbeidsgivere og oppdragsgivere.⁷⁶

Begrepene skal omfatte alle mulige stillingsformer, og ”stillinger, verv eller oppdrag” i utlandet skal likestilles med stillinger her til lands, jfr. strl. § 276a annet ledd. Det kan eksempelvis være stillinger, verv eller oppdrag i mellomstatlige organisasjoner, utenlandske og internasjonale domstoler, og det går også frem av forarbeidene at arbeid i internasjonale organisasjoner, som ikke er mellomstatlige, også omfattes av loven. Et eksempel på sistnevnte kan være stilling, verv eller oppdrag i UNICEF. Videre gjelder det samme kravet til ”stilling, verv eller oppdrag” for passiv og aktiv korrupsjon, jfr. første ledd bokstav a og b.

Det første alternativet er ”stilling”. Korrupsjon som begås i forbindelse med utøvelse av ordinære tjeneste- og arbeidsforhold er etter forarbeidene dekket av stillingsbegrepet.

---

⁷⁶ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.3 s. 33 og 34

Ser man på ordlyden trekker det i retning av at alle slags stillinger omfattes. Det kan være alt fra toppsjefen i et stort konsern til en saksbehandler i et offentlig organ.

Det neste alternativet ”verv” skal i følge forarbeidene omfatte korrupsjon begått av eller overfor personer som har ulike typer verv. I forarbeidene nevnes politiske verv, styreverv eller andre tillitsverv som eksempler. Det er ikke av betydning hvordan vedkommende har fått tildelt vervet. Vervet kan eksempelvis ha blitt tildelt gjennom valg eller annen form for utnevning. Det er heller ikke et vilkår at den passive bestikker mottar lønn eller annen form for godtgjørelse for vervet. Under vervalternativet kommer også dommere, meddommere og lagrettedommere. Det er naturlig, med utgangspunkt i ordlyden og forarbeidene, at det å utføre en slik tjeneste faller inn under denne kategorien. Videre nevnes det i forarbeidene at stortingsrepresentanter, kommunestyremedlemmer og andre folkevalgte også omfattes av vervalternativet. Til slutt fremgår det av forarbeidene at tillitsvalgte i foreninger og organisasjoner faller inn under denne kategorien.⁷⁷

Det siste alternativet ”oppdrag”, omfatter med utgangspunkt i ordlyden og forarbeidene alle former for oppdrag, enten det er ett oppdrag eller flere oppdrag. Et oppdrag er der man tar på seg en forpliktelse om å utføre et spesielt arbeid, som ofte skal utføres innfor et visst tidsrom, og ofte har et tilsiktet mål. Et eksempel er en advokat som tar på seg et oppdrag for en klient, hvor oppdraget går ut på å representere klienten, opptre som rådgiver og å føre saken for retten, og hvor det tilsiktede målet med oppdraget er at dommen går i klientens favør.

Det er uten betydning om oppdraget eller oppdragene strekker seg over lang tid eller er begrenset til et kort tidsrom. Et eksempel på sistnevnte situasjon er der en tillitsvalgt i en forening, som har vetorett i en enkel sak, mottar en utilbørlig fordel fra en som ønsker et bestemt resultat. I dette eksemplet er det et enkelt oppdrag, men den passive bestikker kan likevel straffes dersom de andre vilkårene for straff er oppfylt. Etter ordlyden faller også flere av oppdragstilfellene inn under stillingsalternativet. Det

---

⁷⁷ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 53-54

gjelder for eksempel hvor en konsulent, rådgiver eller en advokat tar på seg et oppdrag. Allerede i kraft av sin stilling som enten konsulent, rådgiver eller advokat faller vedkommende inn under kravet til at bestikkelsen må skje i anledning ”stilling, verv eller oppdrag”. Et annet eksempel som trekkes frem i forarbeidene, er ansettelse som dommer i en voldgiftssak.⁷⁸ Der er det muligens mer naturlig å si at dommeren har fått et ”oppdrag”, enn at dommeren utøver sitt ”verv” fordi partene i en voldgiftssak ansetter spesielle dommere for de ulike sakene. De er ansatt for å utføre et ”oppdrag” som går ut på å dømme i en spesiell sak.

Sammenligner man bestemmelsens anvendelsesområde med de gamle bestemmelsene som regulerte korrupsjon, omfatter dagens bestemmelser langt flere tilfeller enn tidligere. Det skarpe skillet mellom offentlig- og privat sektor er borte, så det er ikke lenger nødvendig å vurdere om vedkommende er en ”offentlig Tjenestemand”, jfr. den nå oppheve strl. § 112. Det betyr også at offentlige ansatte som tidligere falt utenfor tjenestemannsbegrepet nå er omfattet av bestemmelsen. Høyesterett sa i Rt. 1983 s. 868 følgende om offentlige tjenestemenn :

” det alminnelige utgangspunktet er at uttrykket (offentlig tjenestemann) omfatter de personer som i kraft av valg eller ansettelse kan utøve offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune. Utenfor faller de ansatte som ikke har noen slik myndighet...”

Selv om uttalelsen kom i forbindelse med tolkingen av strl. § 127, er det antatt i teorien at uttalelsen er av så generell karakter at den vil få betydning også for tolkingen av offentlig tjenestemannsbegrepet andre steder, herunder strl. §§ 112 og 113 som nå er opphevet.⁷⁹ Det er flere stillinger i det offentlige hvor man ikke utøver offentlig myndighet, og dermed ikke omfattes av tjenestemannsbegrepet. Det kan for eksempel være ansatte i offentlige bedrifter som er organisert som egne rettssubjekter, for eksempel statsaksjeselskapet Vinmonopolet. Det er ikke lenger nødvendig etter strl. § 276a å ta stilling til om vedkommende er å anse som en offentlig tjenestemann

---

⁷⁸ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 54

⁷⁹ Se *Stordrange* s. 106-109

eller ikke. Det har bare betydning om vedkommende er en offentlig tjenestemann når det skal tas stilling til om korrupsjonen er å anse som grov etter strl. § 276b.⁸⁰

Sammenlignet med private forhold der utroskapsbestemmelsene (strl. §§ 275 og 276) ble brukt, var det et krav at vedkommende hadde en viss grad av selvstendig myndighet for at man kunne si at vedkommende ”styrer eller har tilsyn med” prinsipalens anliggender.⁸¹ Det er ikke lenger nødvendig å avgjøre om vedkommende har en selvstendig avgjørelsesmyndighet, fordi det ikke lenger foreligger et slikt krav. Bestemmelsen omfatter altså i stor grad korrupsjonstilfeller som ikke tidligere var lovregulert, verken i offentlig sektor eller i privat sektor. På denne måten blir reglene et mer effektivt middel mot korrupsjon enn tidligere.

3.1.4 Sammenhengsvilkåret

Det kreves at det er en sammenheng mellom fordelen og stillingen, vervet eller oppdraget. Det følger av ordlyden at vedkommende bare kan straffes dersom fordelen er mottatt ”i anledning av” stilling, verv eller oppdrag. Det vanligste er at fordelen mottas som en motytelse for noe den passive bestikker skal gjøre eller unnlate å gjøre i kraft av sin stilling, verv eller oppdrag. Det er ikke et krav etter forarbeidene at man kan peke ut en spesiell handling eller unnlattelse. En viktig følge av dette er at også smøring omfattes. Det er typisk at slik smøring skjer over tid og at det er vanskelig eller ikke mulig å peke ut en spesiell handling eller unnlattelse som smøringen knytter seg til. Det vesentlige er at det er sammenheng mellom fordelen og stillingen, vervet eller oppdraget og at fordelen er å regne som utilbørlig, jfr. strl. § 276a.

Når det gjelder tidspunktet for når fordelen ytes, er det uten betydning om det skjer i forkant eller i etterkant av handlingen eller unnlattelsen. Slike etterfølgende belønninger var etter strl. § 113 annet ledd og mfl. § 6, jfr. § 17 straffbare, mens mottakeren av en

---

⁸⁰ Se avhandlingens pkt. 3.2.1

⁸¹ Se avhandlingens pkt. 2.3.2

bestikkelse i privat sektor kunne ikke straffes etter strl. § 405b. Lovgiver så det som lite hensiktsmessig å opprettholde denne forskjellen. Både den aktive og den passive bestikker kan derfor i dag straffes der fordelene kommer i ettertid av handlingen eller unnlattelsen. Den passive bestikker som i etterkant av en unnlattelse eller handling ved utførelsen av stilling, verv eller oppdrag mottar en bestikkelse, opptrer like straffverdig som vedkommende som yter bestikkelsen. Det er nå heller ikke nødvendig å bevise at det forelå et krav eller løfte før fordelene ble gitt når det er straffbart å motta etterfølgende belønning. Det er tilstrekkelig å bevise at den passive bestikker mottar fordelene i kraft av stillingen, vervet eller oppdraget.⁸²

Ved at lovgiver valgte dagens ordlyd og fjernet kravet om at den aktive bestikker må gi eller tilby en bestikkelse ”for å oppnå en ytelse for seg eller andre” forsvant en eventuell tvil om at slike etterfølgende belønninger også ble omfattet av straffebudet. Det er lettere å bevise at vilkårene er oppfylt, i tillegg til at tvilstilfeller blir unngått. Det har heller ikke betydning om den passive bestikker faktisk har blitt påvirket ved utføringen av stillingen, vervet eller oppdraget. Det er tilstrekkelig at den nevnte sammenhengen foreligger.⁸³

”Stilling, verv eller oppdrag” skal etter forarbeidene dekke alle mulige tilfeller av forhold for offentlige og private arbeids- og oppdragsgivere. Det må her som ellers settes en yttergrense for hva som omfattes, men den må settes med utgangspunkt i at det følger av forarbeidene at begrepene skal favne vidt. Det er på det rene at fordeler som den passive bestikker tilbys, krever eller mottar som privatperson, faller utenfor. Interne fordeler mellom arbeidsgiver og arbeidstaker er heller ikke omfattet av bestemmelsen. Det kan for eksempel være utilbørlige lønnskrav eller andre krav knyttet til arbeidet. Sammenhengskravet er oppfylt der den passive bestikker unnlater å handle eller handler mot sine arbeidsinstruksjoner, vanlige arbeidsoppgaver og lignende. Det følger av forarbeidene at det ikke er avgjørende om handlingen ligger innenfor mottakerens arbeidsområde, men om han opptrer i kraft av sin stilling, verv eller oppdrag. Selv om

---

⁸² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.3 s. 34

⁸³ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.3 s. 34

mottakeren handler utenfor sine arbeidsoppgaver, kan altså sammenhengskravet være oppfylt.

Det er ikke som i tidligere bestemmelser, eksempelvis strl. § 113, at den passive bestikker må ha handlet pliktstridig for at vedkommende kan straffes. At det ikke lenger er et slikt krav, gjør straffebudet mer effektivt fordi det ikke lenger er nødvendig å ta stilling til vanskelige bevisspørsmål. Det er nok å bevise at det er sammenheng mellom fordelen og stillingen, vervet eller oppdraget. En annen følge er at den passive bestikker også kan straffes dersom han, innenfor lovens rammer, ikke hadde noe handlingsalternativ. Selv om sammenhengskravet er oppfylt, er det likevel ikke sikkert at den passive bestikker kan straffes, fordi det skal mer til for at slike handlinger anses som utilbørlige.⁸⁴

3.1.5 Utilbørlighetsvurderingen – grensen mot straffri opptreden

Lovgiver har valgt begrepet ”utilbørlig fordel” for å trekke grensen mellom hva man lovlig og ulovlig kan gi og motta. Utilbørlig er det sentrale vurderingstemaet, og er hentet og oversatt fra det engelske begrepet ”undue” som brukes i Europarådskonvensjonen.⁸⁵ Før jeg ser på hva som ligger i utilbørlighetsbegrepet, herunder hvor grensen til straffri opptreden går, vil jeg drøfte hva som ligger i fordelsbegrepet.

Med utgangspunkt i ordlyden dekker begrepet ”fordel” for det første ytelse som har en økonomisk verdi. Det klare eksemplet er penger, men forarbeidene peker også på at gjenstander eller tjenester med en viss økonomisk verdi skal omfattes av fordelsbegrepet.⁸⁶ Fordelsbegrepet favner vidt og ved vurderingen av om det foreligger en ”fordel” i lovens forstand, er det av avgjørende betydning om den passive bestikker

---

⁸⁴ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.3 s. 34

⁸⁵ Se Europarådskonvensjonen artikkel 2 og 3

⁸⁶ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 54

selv ser på ytelsen som en ”fordel”. Kan han dra nytte av ytelsen og den oppleves for han som en ”fordel”, er man innefor fordelsbegrepet. Det kan for eksempel være positiv omtale i media, seksuelle tjenester, politisk støtte osv. At den passive bestikker faktisk krever, mottar eller aksepterer et tilbud om den aktuelle fordel, er et moment som trekker klart i retning av at det foreligger en fordel i lovens forstand.

Forarbeidene peker på at fordelsbegrepet skal ha det samme innhold som i de tidligere bestemmelsene, det vil si strl. §§ 112, 113 og 405b. Det betyr at rettspraksis,⁸⁷ de få sakene hvor problemet har dukket opp, og eldre teori⁸⁸ rundt disse bestemmelsene, vil kunne være relevante rettskildefaktorer ved fastleggelsen av hva som ligger i fordelsbegrepet dersom det skulle foreligge tvil. Det er heller ikke et krav at fordelen er beregnet på eller kommer kun den passive bestikker til gode, jfr. uttrykkene ”for seg eller andre” og ”noen” i henholdsvis første ledd bokstav a og b. Det følger av forarbeidene at andre kan være både fysiske og juridiske personer.

Etter at man har konstatert at det foreligger en fordel, må man vurdere om fordelen er ”utilbørlig”. Grensen mot straffrie handlinger skal etter strl. § 276a trekkes ved utilbørlighetsvilkåret. Utilbørlighetsvilkåret er en rettslig standard hvor vilkårets nærmere innhold må fastsettes av domstolene.⁸⁹ At vurderingen er en rettslig standard, fører til at hva som anses som utilbørlig, vil forandre seg over tid og i takt med samfunnets rettsoppfatning. Domstolene må se hen til hva som i dag er å anse som en ”utilbørlig fordel” når de avgjør om den aktuelle fordel er utilbørlig eller ikke. Utilbørlighetsvurderingen vil ha et dynamisk preg som gjør at rettstilstanden vil utvikle seg over tid.

Spørsmålet blir således hva som ligger i begrepet ”utilbørlig fordel”. Tar man utgangspunkt i ordlyden, gir den liten eller ingen veiledning. Uttrykket er lite presist, og

---

⁸⁷ Se for eksempel Rt. 1945 s. 241 (pengelån), Rt. 1995 s. 1328 (kontanter), Rt. 1993 s. 559 (varer)

⁸⁸ Se for eksempel *Stordrange* s. 102-104 og s. 116-119

⁸⁹ Se Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 5 s. 6

har ingen klar grense for hva som faller innenfor begrepet og hva som faller utenfor begrepet.

Det følger av forarbeidene at det må foreligge "et klart klandreverdige forhold" for at fordelene skal anses som utilbørlige, det er ikke nok at forholdet er kritikkverdige. I tillegg fremheves det i forarbeidene at de tilfeller som var straffbare etter de nå opphevede bestemmelsene, skal anses "utilbørlige" etter strl. § 276a.⁹⁰ Når poenget er å erstatte de eldre bestemmelsene og samtidig utvide straffeansvaret for korrupsjon, er det en naturlig følge at handlinger som var straffbare etter de eldre bestemmelsene, også er straffbare etter strl. § 276a.

Det er for det første klart at fordeler som mottakeren har krav på eller rett til å ta i mot, ikke er å anse som utilbørlige i lovens forstand. Det kan for eksempel være lønnskrav og lignende. I forhold til fasilitering er det for eksempel ikke "utilbørlige" å gi en bestikkelse dersom man befinner seg på ferie i utlandet og politiet har inndradd ens pass og krever en sum penger for å gi passet tilbake. Man blir her presset til å yte en bestikkelse, og det er vanskelig å betegne bestikkelsen som "utilbørlige". På den andre siden er det klart at man står overfor en utilbørlig fordel dersom man betaler en offentlig saksbehandler i forvaltningen for å treffe et ønsket vedtak med et på forhånd avtalt innhold. Betaleren er i dette eksempelet den aktive part, mens saksbehandleren som mottar pengene er den passive part. Mellom disse to ytterpunktene må det, basert på en helhetsvurdering hvor en rekke forhold er relevante, trekkes en grense for hvilke fordeler som er å anse som "utilbørlige" i lovens forstand.

Der fordelene har en økonomisk verdi, skal man ved vurderingen ta utgangspunkt i hvor stor økonomisk fordel ytelsen utgjør. Det er ikke meningen å operere med en økonomisk grense for hvilke fordeler som er "utilbørlige" og hvilke som ikke er det. Det må her foretas en skjønnsmessig vurdering. Små gaver med liten verdi, for eksempel blomster og konfekt, er sjelden "utilbørlige fordeler" i lovens forstand. Slike gaver kan i noen tilfeller være eksempler på fordeler mottakeren har rett til å ta i mot.

---

⁹⁰ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

Det er sjelden klart klandreverdige verken å tilby eller motta slike fordeler. Selv om en slik gave ikke er å anse som en "utilbørlig fordel" etter strl. § 276a, kan det for en offentlig tjenestemann være forbudt å motta en slik gave etter tjenestemannsloven 4. mars nr. 3 1983 (tjml.) § 20. Tjml. § 20 setter et generelt forbud for offentlige tjenestemenn mot å motta gaver eller andre fordeler som fra giverens side "skal påvirke hans tjenestelige handlinger, eller som det ved reglement er forbudt å motta". Videre trenger det heller ikke alltid å være en "utilbørlig fordel" å motta gaver som er av en noe større verdi. Det må også her gjøres en totalvurdering av situasjon for å avgjøre om bestemmelsens vilkår er oppfylt.

Dersom arbeidsstedet, eksempelvis en bedrift eller et foretak, har utarbeidet interne retningslinjer eller det foreligger sedvane som regulerer hva slags fordeler det er tillatt å motta, er det et moment i vurderingen for om fordelen er å anse som utilbørlig eller ikke. Det samme gjelder for hva reglene i en ansettelsesavtale sier om å motta fordeler. Slike interne regler skal etter forarbeidene tillegges stor vekt i utilbørlighetsvurderingen.⁹¹ Hva slags retningslinjer og regler som gjelder, varierer fra arbeidsplass til arbeidsplass, og i hvilken sektor, offentlig eller privat, vi befinner oss i. Selv om interne retningslinjer er brutt, må mottagelsen av gaven anses som et klart klandreverdige forhold, for at fordelen skal være "utilbørlig" etter strl. § 276a. Det er ikke tilstrekkelig at det er kritikkverdige å gi eller motta gaven.⁹²

Et annet moment er i hvilken situasjon gaven eller en annen fordel blir mottatt. Skjer det i forbindelse med vanlig representasjon trekker det i retning av at fordelen ikke er å anse som "utilbørlig".⁹³ Vanlig representasjon kan for eksempel være når man representerer sitt firma mottar blomster eller får et enkelt måltid på det stedet man representerer. Her kan hensynene bak bestemmelsen bidra til å trekke grensen til straffri opptreden. Det er ikke meningen å kriminalisere slike handlinger fordi de ikke utgjør noen trussel i forhold til de hensyn bestemmelsen er ment å ivareta. På en annen side

---

⁹¹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

⁹² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

⁹³ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.4 s. 35

dersom fordelene blir gitt og mottatt uten at det er en spesiell anledning eller at det er hemmelighold i forbindelse med fordelene, kan det tale for at fordelene er å anse som ”utilbørlig”.

Det kan også for utilbørlighetsvurderingen være av betydning på hvilket tidspunkt fordelene blir gitt eller mottatt. Skjer det for eksempel rett før en dommer skal avsi en avgjørelse, kan det tyde på at fordelene er ment å påvirke dommeren, og da kan fordelene bli ansett som utilbørlig. På en annen siden kan mottakeren av fordelene bli straffet selv om vedkommende faktisk ikke har blitt påvirket av bestikkelsen.⁹⁴ Selv om det ikke er et vilkår etter ordlyden at den aktive part prøver å påvirke den passive part til å handle eller unnlate å handle på en bestemt måte, er det et moment i utilbørlighetsvurderingen blant annet fordi lovgiver fremhever at strl. § 276a skal ramme de samme forhold som var straffbare etter de nå opphevede bestemmelsene.⁹⁵

En annen faktor av betydning er ytelsens formål. Er formålet med ytelsen å påvirke den passive bestikker til å handle eller unnlate å handle på en bestemt måte, følger det av forarbeidene at fordelene i de fleste tilfeller vil anses som ”utilbørlig”.⁹⁶ Dersom formålet for eksempel er å gi bort noe i reklameøyemed eller som en ordinær gave uten andre hensikter enn å berike en annen, er fordelene antakeligvis ikke å anse som ”utilbørlig”. Klarer man å bevise at ytelsen er ment å påvirke mottakeren, og mottakeren forstår dette, vil fordelene anses som ”utilbørlig”.

Det fremheves også i forarbeidene at det er av betydning hva slags forhold det er mellom giver og mottaker, og hva slags stilling partene har.⁹⁷ Dersom den ene parten utøver kontroll over den andre parten, skal det mindre til for å anse en fordel som ”utilbørlig”. Typiske kontrollfunksjoner er dommere, jurymedlemmer og andre som har kompetanse til å treffe viktige avgjørelser eller på andre måter kontrollere andre. Det er

---

⁹⁴ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.3 s. 34

⁹⁵ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

⁹⁶ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

⁹⁷ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 55

også av betydning i hvilken situasjon ytelsen er gitt eller mottatt i. Er anledningen en fødselsdag, avslutning eller annen form for feiring, taler dette imot at grensen for hva som er ”utilbørlig” er overtrådt.

Et spørsmål er om det er noen forskjell på vurderingen i henholdsvis offentlig - og privat sektor. Selv om skillet ikke er opprettholdt i de nye bestemmelsene, taler hensynene bak bestemmelsen for at det skal mindre til for å anse en fordel som ”utilbørlig” i den offentlige sektor sammenlignet med i den private sektor. Denne tolkningen får støtte i forarbeidene.⁹⁸ Hensynet til at befolkningen skal ha tillit til utøvelse av offentlig myndighet, er et meget tungtveiende hensyn som tilsier at normen er strengere i offentlig sektor. Et eksempel på at skillet mellom offentlig - og privat sektor får betydning i utilbørlighetsvurderingen, er i forbindelse med åpenhet mellom mottakeren av fordelene og mottakerens arbeidsgiver om den mottatte fordel. Dersom mottakeren i en privat virksomhet er åpen og forteller sin arbeidsgiver at han har fått en gave, taler dette i mot at fordelene er å anse som ”utilbørlig” i lovens forstand. At mottakeren er åpen er et tegn på at det ikke foreligger noen bakenforliggende motiver fra giverens side, eller i hvert fall at mottakeren ikke er klar over det. Det er ikke sikkert at det samme gjelder for mottakeren i en offentlig virksomhet. I forhold til hensynene bak reglene, kan det være at fordelene vil kunne anses som ”utilbørlig” selv om mottakeren har informert sin arbeidsgiver. Tillitshensynet blir ikke ivaretatt i forhold til borgerne selv om mottakeren i offentlig sektor opplyser sin arbeidsgiver om at han har mottatt en fordel.⁹⁹

For å belyse forholdet mellom offentlig - og privat sektor nærmere kan det være naturlig å se hen til tjml. § 20 som setter et generelt forbud for offentlige tjenestemenn mot å motta gaver eller andre fordeler som fra giverens side ”skal påvirke hans tjenestelige handlinger, eller som det ved reglement er forbudt å motta”. Sammenligner man tjml. § 20 med strl. § 276a, er normen strengere etter den førstnevnte bestemmelsen. Det er ikke etter tjml. § 20 et vilkår at ytelsen skal være av en viss art eller type, det er kun

---

⁹⁸ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 56

⁹⁹ Se NOU 2002:22 s. 39

et vilkår at den er ment å påvirke mottakeren til å handle på en spesiell måte. Det følger av forarbeidene at normen i strl. § 276a ikke alltid er like streng som normen etter tjml. § 20. At tjml. § 20 er overtrådt er likevel et moment i utilbørighetsvurderingen i strl. § 276a.¹⁰⁰

3.1.6 Kort om forholdet til legalitetsprinsippet

Hva som inngår i den rettslige standarden ”utilbørlig fordel” er, som jeg nå har vist, ikke klart avgrenset. Vurderingsnormen er lite presis, og ordlyden gir ingen god veiledning og da særlig for ikke-jurister. Spørsmålet blir således om bestemmelsen på grunn av sine upresise grenser kan komme i konflikt med legalitetsprinsippet.

Det har i teorien blitt trukket ulike grenser for hvor strengt legalitetsprinsippet i strafferetten skal tolkes og praktiseres. Andenæs peker på at bestemmelser som inneholder en vurderingsnorm som strl. § 276a, og som ikke er en beskrivende straffebestemmelse, ikke nødvendigvis er problematisk i forhold til legalitetsprinsippet. Andenæs peker på at slike vurderingsnormer i utgangspunktet ikke harmonerer så godt med legalitetsprinsippet. Likevel trekker Andenæs frem at dommeren ikke står helt fritt, som det i utgangspunktet kan virke som han gjør, når han skal vurdere om den aktuelle handling faller inn under lovens ordlyd. Dommeren må ved fastsettelsen av innholdet i den rettslige standarden se hen til hva som til enhver tid er den alminnelige vurderingen av uttrykkets innhold i samfunnet. Andenæs mener derfor at en rettslig standard, som vurderingsnormen ”utilbørlig fordel”, ikke nødvendigvis kommer i konflikt med legalitetsprinsippet.¹⁰¹

Da lovgiver vedtok strl. § 276a ble det ikke lagt skjul på at det kunne føre til avgrensingsproblemer å velge en løsning hvor grensen mot straffri opptreden skulle avgjøres etter en utilbørighetsvurdering. Valget av vurderingsnorm ble blant annet

---

¹⁰⁰ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 56 og NOU 2002:22 s. 39

¹⁰¹ Se *Andenæs Alminnelig strafferett* s. 114-116

kritisert av høringsinstansen Hordaland statsadvokatembeter, og det ble satt spørsmålstegn ved om vurderingsnormen kunne komme i konflikt med legalitetsprinsippet på strafferettens område. Det var særlig spørsmål om avgrensingsproblemer i forhold til hvor grensen for straffri opptreden skulle gå som var av interesse.¹⁰² Lovgiver valgte likevel dagens løsningen fordi en for presis norm kunne føre til at tilfeller som burde omfattes av ordlyden, på grunn av handlingens straffverdighet, ikke ble omfattet nettopp fordi ordlyden var for presis. På tross av at bestemmelsen er lite presis og ikke lett gir borgerne muligheten til å forutsi sin rettsstilling, var det for lovgiver likevel mest hensiktsmessig å bruke en slik rettslig standard for at regelen skal kunne utvikle seg i takt med samfunnets oppfatning og også omfatte flere straffverdige handlinger som tidligere ikke var omfattet. I forarbeidene avvises kritikken blant annet på grunnlag av at:

”under norske forhold har verken den som foretar en bestikkelse eller den som mottar den, noen rimelig grunn til å balansere på kanten av en straffebestemmelse om korrupsjon.”¹⁰³

Videre er det flere straffebestemmelser som viser til en utilbørighetsnorm, for å trekke grensen mellom straffrie og straffbare handlinger. Forarbeidene trekker frem ulike eksempler; strl. §§ 86 første ledd nr. 8 og 9, 105, 249 nr. 2 osv., og peker på at det ikke er første gang en slik vurderingsnorm blir anvendt.¹⁰⁴ Hvor strengt legalitetsprinsippet er på strafferettens område, er det ikke et klart svar på. Selv om det under lovgivningsprosessen ble stilt spørsmål om vurderingsnormen ”utilbørlig fordel” kan komme i konflikt med legalitetsprinsippet, er det på bakgrunn av juridisk teori og lovgivers vurderinger og valg, ikke rom for å si annet enn at det ikke er tilfellet. På generelt grunnlag kommer utilbørighetsvurderingen ikke i konflikt med legalitetsprinsippet.

---

¹⁰² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.2 s. 29

¹⁰³ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.4 s. 34 og 35

¹⁰⁴ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.4 s. 35

3.1.7 Skyldkrav

Skyldkravet etter strl. § 276a er forsett, jfr. strl. § 40. Forsettet må som ellers i strafferetten dekke hele det objektive gjerningsinnhold.¹⁰⁵ Strl. § 276a er et handlingsdelikt fordi bestemmelsen, ved å definere korrupsjonshandlingen, beskriver den forbudte handling. Bestemmelsen gir ikke en beskrivelse av en skadelig følge, sammenlignet med for eksempel straffebudet i strl. § 233 hvor døden er følgen, og er derfor ikke et skadedelikt. Det har betydning i forhold til hva som må dekkes av forsettet. Forsettet må dekke handlingen som er beskrevet i strl. § 276a, og ikke en bestemt følge. Det vil si at forsettet må dekke alt som må foreligge for at korrupsjonshandlingen skal være fullbyrdet. Gjerningspersonen, enten det er den aktive eller den passive bestikker, må være klar over at det dreier seg om en ”utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag”. I tillegg må forsettet omfatte at det er en sammenheng mellom den utilbørlige fordelen og den passive bestikkers stilling, verv eller oppdrag.

Forsettet må ikke omfatte at gjerningspersonen visste at det er straffbart å motta eller gi en utilbørlig fordel som beskrevet i strl. § 276a. Selv om gjerningsmannen skal dømmes etter hvordan vedkommende oppfattet situasjonen, vil en feil eller uriktig forestilling om betydningsinnholdet av en ”utilbørlig fordel” ikke nødvendigvis føre til straffrihet. Dersom gjerningspersonen mener at fordelen ikke er ”utilbørlig” i lovens forstand skal han enten bedømmes etter faktisk villfarelse etter strl. § 42 eller etter rettslig villfarelse etter strl. § 57.¹⁰⁶ Dersom en arbeidstaker mottar en gave som han feilaktig tror har liten verdi og at den derfor ikke går inn under begrepet ”utilbørlig fordel”, kan han påberope seg strl. § 42 om faktisk villfarelse. Dersom gjerningspersonen tar feil av hva lovgiver legger i begrepet ”utilbørlig fordel” er villfarelsen rettslig, og vedkommende må bedømmes etter strl. § 57.

Uaktsom korrupsjon er ikke belagt med straff fordi lovgiver fant at det ikke var et behov for å straffe slik korrupsjon. I tillegg var det ikke var nødvendig å kriminalisere

---

¹⁰⁵ Se *Andenæs Alminnelig strafferett* s. 204

¹⁰⁶ Se *Andenæs Alminnelig strafferett* s. 207-208

uaktsomme korrupsjonshandlinger for å kunne ratifisere Europarådskonvensjonen. Det er heller ikke, som det i en viss grad var tidligere, et vilkår at lovbrøteren i tillegg til forsett skal ha en bestemt hensikt med handlingen. Det er altså ikke et krav til at det foreligger det man i teorien kaller et subjektivt overskudd.¹⁰⁷ Det var, og er, for eksempel et vilkår for å bli straffet etter strl. § 275 om utroskap at lovbrøteren i tillegg til vanlig forsett, også har enten vinnings- eller skadehensikt.¹⁰⁸ At det ikke kreves et slikt subjektivt overskudd forenkler bevisspørsmålet. Det er vel særlig hensynet til straffebudets effektivitet som gjorde seg gjeldende da lovgiver valgte denne løsningen.¹⁰⁹

3.1.8 Strafferamme og medvirkning

Strafferammen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år, jfr. strl. § 276a tredje ledd. Straffelovrådets forslag fikk støtte fra høringsinstansene og ble videreført i Justisdepartementets forslag. Straffelovrådet baserte sitt forslag på at en slik strafferamme var vanlig for andre formuesforbrytelser. Eksempler de trakk frem var tyveri etter strl. § 257, underslag etter strl. § 255 og utroskap etter strl. § 275.¹¹⁰ Forslaget ble opprettholdt av Stortinget da straffebestemmelsen i juli 2003 ble vedtatt.¹¹¹

Medvirkning til korrupsjon skal straffes på samme måte, jfr. strl. § 276a tredje ledd. En typisk medvirkningshandling kan være der noen, for eksempel en mellommann, bringer over eller på andre måter gir fordelene eller bestikkelsen til den passive bestikker.¹¹² Den tidligere lovgivningen om korrupsjon omfattet i flere tilfeller ikke medvirkning til korrupsjon fordi bestemmelsene ikke hadde et eget medvirkningstillegg. Det var for

---

¹⁰⁷ Se *Andenæs* Alminnelig strafferett s. 222

¹⁰⁸ Se *Andenæs* Formuesforbrytelser s. 134

¹⁰⁹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 5.3.6 s. 36

¹¹⁰ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 7.1 s. 43 og 44

¹¹¹ Se lov 4. juli 2003 nr. 79

¹¹² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 58

eksempel ikke et eget medvirkningstillegg i strl. §§ 112 og 113. At det i dag er et slikt medvirkningstillegg gjør bestemmelsen mer effektiv fordi flere vil kunne omfattes av bestemmelsens ordlyd og straffes hvis de nødvendige vilkår er oppfylt.

3.2 STRAFFELOVEN § 276b : GROV KORRUPSJON

Ny § 276b lyder:

”Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.”

3.2.1 Vurderingstema for å avgjøre om korrupsjonen er grov

Problemstillingen her er hvordan grensen mellom simpel og grov korrupsjon skal trekkes. Strl. § 276b annet ledd nevner en rekke forhold som skal vektlegges, for å avgjøre om korrupsjonen er å anse som grov eller ikke. Listen er ikke uttømmende og det kan også legges vekt på andre momenter enn de som følger av lovens liste, jfr. lovens uttrykk ”blant annet”. Det følger av forarbeidene at en korrupsjonshandling i sin helhet må fremstå som ”kvalifisert utilbørlig opptreden” for at den skal anses som grov. Det er ikke tilstrekkelig at en eller flere av lovens nevnte forhold foreligger selv om de gir en viss veiledning i vurderingen. Ved vurderingen om korrupsjonshandlingen er grov, er det av avgjørende betydning at strl. § 276b bare skal anvendes på de alvorligste og mest samfunnsskadelige korrupsjonshandlingene.¹¹³

---

¹¹³ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 7.3.2 s. 45

Det første momentet som kan vektlegges i vurderingen om korrupsjonshandlingen er å anse som grov, er om handlingen er forøvd av eller overfor en ”offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv.” At loven bruker uttrykkene ”av eller overfor en” betyr at både den passive og aktive bestikkelse omfattes av alternativet. Det er altså ikke av betydning om den aktive bestikker eller den passive bestikker er en offentlig tjenestemann. Forarbeidene tar ikke stilling til hva som ligger i offentlig tjenestemannsbegrepet, men det må antas at tjenestemannsbegrepet er det samme som det var etter strl. §§ 112 og 113. Det er ikke helt klart hva som ligger i offentlig tjenestemannsbegrepet, men etter rettspraksis er en offentlig tjenestemann i hvert fall offentlige personer som utøver myndighet for stat eller kommune.¹¹⁴

Dersom flere av bestemmelsens alternativer foreligger, er dette et moment som peker i retning av at handlingen, når den er utført av en offentlig tjenestemann eller av en person med en særlig betrodd stilling, er å anse som grov etter strl. § 276b. Selv om gjerningspersonen er en offentlig tjenestemann, må hans handling være å anse som kvalifisert utilbørlig opptreden. Det er ikke tilstrekkelig at det er et avvik fra det tilbørlige, avviket må være markert. Dersom den offentlige tjenestemannen har en særlig betrodd stilling, kan det tale for at handlingen er å anse som grov. Det følger av forarbeidene at en konkret vurdering må gjøres, hvor man blant annet skal legge vekt på handlingens eventuelle skadevirkninger, og hva slags fordel det er tale om, og også fordelens verdi.¹¹⁵

Etter strl. § 276b skal det også legges vekt på om handlingen har gitt ”betydelig økonomisk fordel”. Lovgiver har valgt å ikke angi en spesiell sum, men det er antydning i forarbeidene at bestikkelser mellom 75.000 og 100.000 kroner vil kunne bli ansett for å ligge innefor hva som er å anse som en ”betydelig økonomisk fordel”. Det kommer frem av forarbeidene at beløpet skal legges på samme grense som for andre grove

---

¹¹⁴ Se Rt. 1983 s. 868 hvor Høyesterett kom med en generell uttalelse. Se avhandlingens pkt. 3.1.3

¹¹⁵ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 58

vinningsforbrytelser.¹¹⁶ Strafferammen til andre grove vinningsforbrytelser er hovedsakelig fengsel inntil 6 år. Beløpsgrensen kan derfor virke lav med tanke på at strafferammen for grov korrupsjon er fengsel inntil 10 år. På en annen side er det ikke meningen å idømme 10 år fengsel for annet enn de meget grove og alvorlige tilfellene av korrupsjon.¹¹⁷ Kommende praksis fra påtalemyndigheten, både i forhold til beløpsgrensen og hvilke straffer det blir nedlagt påstand om, vil her få betydning.

Det neste momentet er om det forelå ”risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art”. For det første er det tilstrekkelig at det har oppstått en ”risiko” for at en slik skade kan inntreffe. I dette momentet står vi overfor et faredelikt fordi det er tilstrekkelig at det foreligger en ”risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art”. Det er derfor ikke nødvendig at skaden faktisk har inntruffet for at korrupsjonen etter dette momentet skal kunne anses som grov. Det gjør bevisspørsmålet enklere. Videre følger det av forarbeidene at grensen for ”betydelig skade av økonomisk art” skal trekkes etter den samme grensen som ”betydelig økonomisk fordel”, slik at økonomiske skader på mellom 75.000 og 100.000 kroner vil kunne tilsi at handlingen er grov.¹¹⁸ Grunnen til det er at det mottakeren tjener på den korruperte handling, ofte er det samme som det beløpet som går tapt.

Når det i loven er tatt med skade av ”annen art”, er det fordi korrupsjon kan føre til risiko for skade av også ikke-økonomiske goder. Som eksempler trekker forarbeidene frem blant annet personskader og miljøskader. Handlingen vil antakeligvis måtte anses som grov dersom det foreligger risiko for en betydelig skade av ikke-økonomisk art.¹¹⁹ Skader av ikke-økonomisk art kan for eksempel være der en dommer mot bestikklser setter uskyldige borgere i fengsel. Slike ikke-økonomiske skader kan være like ødeleggende for samfunnet som økonomiske skader, og er derfor momenter i vurderingen av om handlingen er å anse som grov.

---

¹¹⁶ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 58

¹¹⁷ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 7.3.2 s. 44

¹¹⁸ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 58

¹¹⁹ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 58-59

Det fjerde og siste momentet etter strl. § 276b annet ledd er om det er ”registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap”. Det er for det første tatt med fordi Norge er forpliktet etter artikkel 14 i Europakonvensjonen til å straffebelegge visse former for regnskapsovertredelser. Det er antatt i forarbeidene at forholdet er å anse som grovt dersom artikkel 14 er overtrådt. For det andre er korrupsjon i mange tilfeller tett knyttet til ulike former for regnskapsovertredelser, for eksempel som ledd i hvitvasking av penger. Etter strl. § 256 om grovt underslag, § 271 om grovt bedrageri og § 276 om grovt utroskap skal en tilsvarende vurdering gjøres for å avgjøre om forholdet er å anse som grovt. Formuleringen i strl. § 276b skal tolkes og forstås på tilsvarende måte.¹²⁰

Ved vurdering av om korrupsjonen er å anse som grov er det ikke tilstrekkelig at en eller flere av de nevnte momenter foreligger. Det må gjøres en helhetsvurdering hvor det avgjørende, som det fremgår av forarbeidene, er om forholdet i sin helhet anses som ”kvalifisert utilbørlig opptreden”.

3.2.2 Skyldkrav

Skyldkravet for å kunne straffes for grov korrupsjon er forsett, jfr. strl. § 40. Forsettet må dekke hele det objektive gjerningsinnhold, og det er heller ikke her et krav til et subjektiv overskudd. Gjerningspersonene må ha utvist forsett i forhold til de omstendigheter som gjør korrupsjonen grov. For eksempel må gjerningspersonen være klar over at ”handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann” eller at handlingen ”har gitt betydelig økonomisk fordel”. Dersom den aktive bestikker ikke er klar over at vedkommende han prøver å bestikke er en offentlig tjenestemann, er gjerningspersonen i faktisk villfarelse og må bedømmes etter strl. § 42. Dersom gjerningspersonen legger et annet beløp enn lovgiver til grunn for ”betydelig økonomisk fordel”, tar vedkommende feil av det rettslige spørsmål om lovligheten, og

---

¹²⁰ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 12.1 s. 59

man står her overfor rettslig villfarelse etter strl. § 57. Det skal en god del til for å bli straffri etter strl. § 57.

Dersom gjerningspersonen tar feil av hva gjenstanden er verdt, er vi over i faktisk villfarelse etter strl. § 42. For eksempel der den passive bestikker mottar et svært verdifullt smykke som vedkommende selv tror er verdt betydelig mindre enn hva som egentlig er tilfellet. Det følger av en antitetisk tolkning av strl. § 42 tredje ledd at villfarelse med hensyn til en gjenstands verdi kommer i betraktning når straffbarheten avhenger av det. Det betyr at gjerningspersonen må frifinnes for grov korrupsjon dersom han tror at verdien på fordelten er for liten til å bli ansett som ”betydelig økonomisk fordel” etter strl. § 276b.

3.2.3 Strafferamme og medvirkning

Strafferammen for grov korrupsjon er fengsel i inntil 10 år, jfr. strl. § 276b første ledd. Forslaget om en strafferamme på 10 år ble foreslått av Straffelovrådet på tross av at det er vanlig i grove formuesforbrytelser å operere med en strafferamme på inntil 6 år.¹²¹ Selv om det forelå innvendinger fra flere av høringsinstansene, valgte lovgiver en strafferamme på 10 år. For det første får det flere prosessuelle følger med en så lang strafferamme. En strafferamme på 10 år har betydning for lengden av foreldelsesfristen, det åpnes for bruk av visse ekstraordinære etterforskningsmetoder, og også for hvordan saken vil bli behandlet i rettsapparatet. Ved at foreldelsesfristen ble lengre som følge av strafferammen, ble lovgivningen i overensstemmelse med både OECD-konvensjonen og Europarådskonvensjonen. Jeg vil under avhandlingens punkt 4 komme nærmere inn på innholdet av de prosessuelle reglene. Poenget er at de prosessuelle følgene ved en strafferamme på 10 år var av betydning for lovgiver da denne løsningen ble valgt.¹²²

For det andre vektla lovgiver at grov korrupsjon utgjør en større trussel for samfunnet

---

¹²¹ Se NOU 2002:22 s. 32

¹²² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 7 s. 43 flg.

enn andre former for grov formuesforbrytelse, og at grov korrupsjon ofte er mer straffverdig enn andre grove formuesforbrytelser. Det var dette hensynet som gjorde at justiskomiteen støttet Justisdepartementets forslag om en strafferamme på 10 år.¹²³ Lovgiver fremhever likevel at bestemmelsens strengeste straff bare skal anvendes på de meget grove og alvorlige tilfellene av grov korrupsjon.¹²⁴ Det blir opp til domstolene, her som ellers, å avgjøre og også fastsette i hvilke tilfeller det skal idømmes 10 år fengsel. Det skal en del til at bestemmelsens strengeste straff blir anvendt, og domstolene vil mest sannsynlig legge betydelig vekt på uttalelsene i forarbeidene ved fastsettelse av straff i slike saker.

Etter strl. § 276b første ledd skal medvirkning til grov korrupsjon straffes på samme måte. Bestemmelsen har i likhet med strl. § 276a et eget medvirkningstillegg, så det blir heller ikke her nødvendig å tolke inn en eventuell medvirkers handling i straffebedet.¹²⁵ Fordi medvirkning rammes direkte får bestemmelsen et større anvendelsesområde i tillegg til at det styrker straffebedets effektivitet.

3.3 PÅTALEKOMPETANSE

Både strl. §§ 276a og 276b er underlagt hovedregelen om offentlig påtale, jfr. strl. § 77. Det er ikke krav at fornærmede fremsetter en begjæring om påtale eller at allmenne hensyn krever påtale. Det er helt opp til påtalemyndigheten å avgjøre påtalespørsmålet. Spørsmålet blir deretter hvem i påtalemyndigheten som kan avgjøre tiltalespørsmålet etter henholdsvis strl. §§ 276a og 276b.

Strl. §§ 276a og 276b står under straffelovens anden del som omhandler forbrytelser. Statsadvokaten avgjør tiltalespørsmålet i saker om forbrytelser med mindre saken hører inn under Kongen i statsråd eller riksadvokaten, jfr. strpl. § 66. Påtalekompetansen kan,

---

¹²³ Se Innst.O.nr. 105 (2002-2003) pkt. 7 s. 9

¹²⁴ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 7.3.2 s. 44

¹²⁵ Se *Andenæs Alminnelig strafferett* s. 302 flg.

dersom gjerningsmennene er embetsmenn eller andre tjenestemenn tilsatt av Kongen og den straffbare handlingen er gjort i tjenesten, være lagt hos Kongen i statsråd, jfr. strpl. § 64 første ledd. Det kan for eksempel være tilfellet der en fast dommer i sin tjeneste tar imot bestikkelser for å avsi dom med et bestemt innhold. Faste dommere ved tingsrettene, lagmannsrettene og Høyesterett er embetsmenn, jfr. domstolloven 13. august nr. 5 1915 (dl.) § 55, jfr, Grunnloven (Grl.) § 21.

4 PROSESUELLE FØLGER

4.1 BRUK AV EKSTRAORDINÆRE ETTERFORSKNINGSMETODER

Begrepet ekstraordinære etterforskningsmetoder er ikke definert i verken straffeloven, straffeprosessloven eller i teorien. I forarbeidene til lov 3. desember 1999 nr. 82 om endringer i straffeprosessloven om særlige etterforskningsmetoder, har Metodeutvalget oppregnet hvilke etterforskningsmetoder som karakteriseres som ekstraordinære.¹²⁶

Videre kan begrepet forklares ved at man ser på hva som kjennetegner ekstraordinære etterforskningsmetoder. For det første går metodene ofte lenger enn hva man anser for å være ordinær etterforskning. Metodene er ofte mer avanserte, for eksempel fordi politiet benytter seg av avlyttingsutstyr. Videre er metodene mer inngripende samtidig som de kan være moderne, ukonvensjonelle og hemmelige.¹²⁷ Hemmelige i den forstand at de ofte anvendes i det skjulte og uten at den mistenkte vet om det. Jeg vil nedenfor se på fire ekstraordinære etterforskningsmetoder som kan få betydning ved etterforskning av grov korrupsjon.

4.1.1 Kommunikasjonskontroll

Med en strafferamme på 10 år åpnes det, ved skjellig grunn til mistanke om grov korrupsjon, for bruk av kommunikasjonskontroll, jfr. straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 (strpl.) § 216a første ledd bokstav a. Det er retten som ved kjennelse kan tillate bruk av kommunikasjonskontroll etter strpl. kapittel 16, jfr. § 216a første ledd.

Bruk av kommunikasjonskontroll står under straffeprosessloven fjerde del om tvangsmidler. Tvangsmidler innebærer ofte inngrep i den frihet den enkelte borger har,

---

¹²⁶ Se NOU 1997:15 pkt. 3.1.3.1

¹²⁷ Se Auglend, Møland og Røsandhaug s. 535

og er tiltak som ofte ellers er forbudt.¹²⁸ I forhold til legalitetsprinsippet krever slike tiltak hjemmel i lov. I tillegg er bruken av kommunikasjonskontroll som tvangsmiddel begrenset av proporsjonalitetsprinsippet i strpl. § 170a. Videre må det foretas en interesseavveining mellom hensynet til å bekjempe korrupsjon og hensynet til personvern når retten vurderer å tillate bruk av kommunikasjonskontroll eller andre tvangsmidler.¹²⁹ Hvor mye som skal til for at hensynet til å bekjempe korrupsjon skal veie tyngst og retten skal tillate bruk av kommunikasjonskontroll, er søkt løst gjennom vilkårene for å tillate kommunikasjonskontroll i strpl. § 216a.

Bruk av kommunikasjonskontroll i etterforskningen av korrupsjonssaker kan være av praktisk betydning fordi korrupsjon er basert på en samhandling mellom to eller flere parter. Partene er avhengige av å kommunisere med hverandre for å kunne begå korruperte handlinger. Partene kan kommunisere ved direkte dialog, og også gjennom bruk av telefon, herunder fast- og mobiltelefon, fax eller email. Etter strpl. § 216a kan politiet få mulighet til avlytte kommunikasjonen, som skjer til og fra bestemte kommunikasjonsanlegg som de(n) mistenkte besitter eller kan antas å ville bruke, jfr. strpl. § 216a fjerde ledd.

Kommunikasjonskontroll under etterforskningen kan videre være av stor og også av avgjørende betydning for å oppdage og oppklare korrupsjonssakene. For at en sak skal komme inn i rettsapparatet, må den oppdages av politiet eller på annen måte komme til politiets kunnskap. Korrupsjon foregår ofte i det skjulte og i et lukket miljø eller krets. De involverte har ingen interesse i at politiet skal få kunnskap om den korruperte adferden, og skjuler derfor sin opptreden etter beste evne. I tillegg er offeret i mange tilfeller ikke klar over at man har blitt utsatt for en straffbar handling. Det gjelder for eksempel der tapet blir påført arbeidsgiveren til den bestukne part eller der den bestukne part er ansatt i det offentlige slik at staten er ”offeret”.

Videre kan det være av stor betydning å benytte kommunikasjonskontroll under etterforskningen for å sikre bevis i saken. Det var også et hensyn lovgiver la vekt på da

---

¹²⁸ Se *Hov Rettergang II* s. 48

¹²⁹ Se Ot.prp.nr. 64 (1998-1999) pkt. 7.1

de ved valg av en strafferamme på 10 år åpnet for bruk av kommunikasjonskontroll.¹³⁰ Dersom det ikke blir sikret tilstrekkelige bevis under etterforskningen vil saken kunne bli henlagt. Ut fra et allmennpreventivt syn vil også straffebudet være lite effektivt dersom korrumpert adferd sjelden oppdages og etterforskes, eller kommer opp for domstolene.

Et siste moment for at lovgiver valgte å åpne for kommunikasjonskontroll i forhold til grov korrupsjon var at GRECO,¹³¹ under evalueringen av Norge i forhold til Europarådets korrupsjonskonvensjon 12. juli 2002, klart anbefalte Norge å sette i gang spesielle etterforskningsmetoder for å bekjempe korrupsjon.¹³² GRECO er en sammenslutning av stater som arbeider for å bekjempe korrupsjon over landegrensene. En av gruppens hovedoppgaver er å evaluere medlemsstatenes innsats mot korrupsjon.¹³³ GRECO ble dannet gjennom en avtale Europarådets ministerkomité underskrev 1. mai 1999. Norge ble medlem av GRECO 5. januar 2001.

4.1.2 Skjult fjernsynsovervåking

Strpl. § 202a åpner for at politiet kan iverksette skjult fjernsynsovervåking på offentlige steder. Vilkåret er at noen mistenkes for en eller flere straffbare handlinger som kan medføre høyere fengselsstraff enn 6 måneder. I tillegg må det være av vesentlig betydning for etterforskningen. Skjult fjernsynsovervåking kan derfor iverksettes både der det foreligger mistanke om korrupsjon etter strl. § 276a og om grov korrupsjon etter § 276b. Beslutningen om iverksettelsen av skjult fjernsynsovervåking treffes av retten og tillatelsen skal gjelde for et bestemt tidsrom og ikke overskride 4 uker, jfr. § strpl. § 202a annet ledd.

Bruk av skjult fjernsynsovervåking kan være en effektiv etterforskningsmetode i korrupsjonssaker fordi politiet kan overvåke den mistenkte uten at vedkommende er

---

¹³⁰ Se NOU 2002:22 s. 33

¹³¹ GRECO står for "Group of States Against Corruption"

¹³² Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 10.1 s. 50

¹³³ Se artikkel 2 i avtalen om GRECO

klar over det,¹³⁴ og på denne måten observere hendelser som kan få betydning for å oppklare saken. Etterforskningsmetoden har sine begrensinger fordi skjult overvåkning bare er tillatt på offentlige steder.

4.1.3 Hemmelig ransaking

Strpl. § 200a åpner for bruk av hemmelig ransaking når noen mistenkes for en handling som kan medføre fengsel i 10 år eller mer og det vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken. Hemmelig ransaking er derfor bare tillatt i grove korrupsjonssaker.

Bruk av hemmelig ransaking kan være et effektivt etterforskningsmiddel for å sikre bevis i saken. Bevis kan være regnskapspapirer og andre dokumenter som det er lett for den mistenkte å forspille. Ved at den mistenkte ikke blir underrettet om ransakingen er det større sjanse for at den mistenkte ikke ødelegger viktige bevis, og at politiet får innhentet tilstrekkelig bevis til en fellende dom.

4.1.4 Politiprovokasjon

Politiets bruk av provokasjon som etterforskningsmiddel er blant annet hjemlet i Riksadvokatens rundskriv 26. april 2000 (nr. 2/2000). Rundskrivet er i hovedsak basert på tidligere rettspraksis og retningslinjer. Provokasjon kan sies å foreligge når politiet påvirker straffbare handlinger som andre foretar. Hensikten med å bruke provokasjon som etterforskningsmiddel, er å få bedre kunnskap og kontroll over et spesielt hendelsesforløp. Politiets påvirkningen skjer ved infiltrasjon eller ved bruk av andre personer.¹³⁵

Et grunnvilkår etter Riksadvokatens rundskriv er at provokasjon bare kan benyttes der lovbruddet er ”et alvorlig samfunnsøde på grunn av omfang og karakter”. Grov

---

¹³⁴ Jfr. strpl. § 202a tredje ledd

korupsjon vil i de fleste tilfeller bli ansett for å utgjøre et alvorlig samfunnsønde. Det var også Straffelovrådets standpunkt da de i sitt forslag tok opp bruk av provokasjon ved etterforskning av grov korupsjon. Straffelovrådet går ikke nærmere inn på bruken av politiprovokasjon fordi de mener at politiprovokasjon ikke vil være særlig egnet som etterforskningsmetode i grove korupsjonssaker. Justisdepartementet lar også spørsmålet ligge.¹³⁶

Selv om lovgiver ikke tar konkret stilling til bruk av provokasjon som etterforskningsmetode ved etterforskning av korupsjon, betyr ikke det at det er utelukket å bruke politiprovokasjon som etterforskningsmetode for å avdekke korupsjon og for å innhente bevis i korupsjonssaker. Det må vurderes enkeltvis om vilkårene for politiprovokasjon etter Riksadvokatens rundskriv og rettspraksis foreligger, og om det er nødvendig for å etterforske saken.

Det kan for eksempel være hensiktsmessig for etterforskningen å infiltrere et miljø hvor politiet har mistanke om korrupt adferd. Politiet kan utgi seg for å være ansatt i et foretak som mistenkes for å bestikke konkurrenter og andre aktører på markedet for å få ønskede konsesjoner og annet. Hensikten med infiltrasjonen kan være å få mer informasjon eller sanke bevis for at den mistenkte handler korrupt. Det må være en form for kommunikasjon mellom politiet og den kriminelle for at infiltrasjonen er å anse som provokativ. Et absolutt vilkår i forhold til om bruk provokasjon som etterforskningsmetode er tillatt, er at:

”politiet ikke må fremkalle en straffbar handling som ellers ikke ville blitt begått”.

Dette ble fastslått av Høyesterett i Rt. 1984 s.1079, og er opprettholdt i senere rettsavgjørelser.

---

¹³⁵ Se Rundskriv nr. 2/2000 pkt. 3.1

¹³⁶ Se Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 10.3 s. 51

4.2 FORHOLDET TIL STRL. § 60a

Strl. § 60a er en generell straffeskjerpingsregel for organisert kriminalitet som ble tilføyd straffeloven i forbindelse med endringene som ble gjort ved lov 4. juli 2003 nr.78, som omhandlet lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv. Lovendringene ble i hovedsak tilføyd straffeloven for å tilfredstille forpliktelsene Norge påtok seg da vi 13. desember 2000 undertegnet FN-konvensjonen om grenseoverskridende organisert kriminalitet og tre protokoller om menneskehandel, menneskesmugling og ulovlig befatning med våpen.

Korrupsjon forutsetter en form for samhandling mellom to eller flere personer. Det er lett å forestille seg at korrupsjon kan skje i forbindelse med organisert kriminalitet. Situasjonen kan for eksempel være at en organisert kriminell gruppe bestikker tollere for å få smuglervarene sine trygt over landegrensen. Straffeskjerpelse etter strl. § 60a kan da være aktuelt. Lovgiver begrunner innføringen av en slik generell straffeskjerpingsregel blant annet med at det er et behov for å skjerpe straffen der kriminelle handlinger begås i forbindelse med organisert kriminalitet. I tillegg til at strengere straffer vil bidra til å slå ned på organisert kriminalitet, er løsningen med en generell straffeskjerpingsregel lovteknisk enkel.¹³⁷

For at § 60a skal komme til anvendelse må ”en straffbar handling være utøvet som ledd i virksomheten til en organisert gruppe”, jfr. § 60 første ledd. At den straffbare handlingen skal være ”utøvet som ledd i virksomheten til en organisert gruppe”, betyr at handlinger som ikke har noen tilknytning til den organiserte gruppen, faller utenfor. Det kan for eksempel være der et medlem av gruppen begår tyverier uavhengig av virksomheten til den organiserte gruppen. Videre følger det av forarbeidene at det ikke er et krav til at det må ha blitt begått mer enn en straffbar handling, selv om betegnelsen ”ledd” er brukt.¹³⁸

---

¹³⁷ Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 5.5 s. 50

¹³⁸ Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 13.1 s. 93-94

Begrepet ”organisert kriminell gruppe” er definert i § 60a annet ledd. Det følger av forarbeidene at ”organisert gruppe” etter bestemmelsens definisjon må ha en viss struktur og varighet. I tillegg vil det blant annet ha betydning om gruppen er hierarkisk oppbygget, om medlemmenes arbeidsoppgaver er klart fordelt, hvor ofte gruppen møtes og hvor lenge gruppen har eksistert. Gruppen må etter bestemmelsen bestå av ”tre eller flere personer”, men det er ikke noe vilkår at antall medlemmer i gruppen er konstant. Videre er det et vilkår at gruppen har ”som hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller hvor en vesentlig del består i å begå slike handlinger”. Fordi det ofte er vanskelig å bevise hva som er formålet med gruppens handlinger, skal det med støtte fra forarbeidene vektlegges hva slags handlinger gruppen har foretatt seg. Dersom gruppen beviselig utøver slike kriminelle handlinger er lovens vilkår oppfylt selv om det ikke er gruppens hovedformål å begå kriminelle handlinger.¹³⁹

Dersom vilkårene er oppfylt, kan følgen bli at maksimumsstraffen i det aktuelle straffebud forhøyes til det dobbelte, men likevel ikke med mer enn 5 år, jfr. § 60a første ledd. Det betyr at straffen etter § 276a kan bli opptil 6 år, mens straffen etter § 276b kan bli opptil 15 år. Domstolene har ingen plikt til å heve straffen, de får kun en adgang.¹⁴⁰

Forhøyelse av straffen etter strl. § 60a får, dersom annet ikke er bestemt, anvendelse i forhold til lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, jfr. § 60a tredje ledd. Påberopelse av § 60a vil få flere prosessuelle følger. Blant annet vil adgangen til å bruke ekstraordinære etterforskningsmetoder i noen tilfeller utvides. Det kan få betydning i forhold til strl. § 276a fordi strafferammen etter en straffeskjerpning etter § 60a kan bli opptil 6 år. Det åpnes da for eksempel opp for bruk av teknisk sporing etter strpl. § 202b under etterforskningen. Teknisk sporing etter strpl. § 202b er når teknisk peileutstyr plasseres på kjøretøy, gods eller andre gjenstander for å klarlegge hvor gjenstandene eller den mistenkte befinner seg.

---

¹³⁹ Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 13.1 s 96

¹⁴⁰ Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 5.5 s. 52

Ved lovendringen ble det ikke innført noen begrensinger i adgangen til å bruke flere straffeskjerpingsregler ved siden av hverandre.¹⁴¹ For eksempel kan strl. § 60a brukes ved siden av strl. § 62 om konkurrens som vil føre til at strafferammen i flere tilfeller kan bli meget høy. For korrupsjon etter strl. § 276a kan strafferammen, ved konkurrens etter strl. § 62, øke fra 3 år for ett tilfelle av korrupsjon til 12 år for to tilfeller av korrupsjon når korrupsjonshandlingene er begått som ledd i organisert kriminalitet. Domstolene er ikke pliktet til å bruke straffeskjerpingsreglene, men det er likevel trolig at domstolene vil respektere lovgivers ønske om en straffeskjerpelse. Ved lovendringen ble det også innført et tillegg i strl. § 17 første ledd bokstav a om at maksimal straff ved anvendelse av strl. § 60a er fengsel i 20 år.

Det er gjort unntak etter strpl. § 352 tredje ledd om at forhøyelse av maksimumsstraffen etter strl. § 60a ikke skal tas i betraktning når man skal beregne 6 års grensen i forhold til om anken, når det er anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, skal behandles av lagrette eller meddomsrett. Det er derfor i denne forbindelse uten betydning om påtalemyndigheten påberoper seg straffeskjerpelsen etter strl. § 60a eller ikke.

Strl. § 60a ble i stor grad og av ulike grunner kritisert av flere av høringsinstansene.¹⁴² Kritikerne mente at det ville være mer hensiktsmessig, blant annet for å unngå å komplisere de prosessuelle følgene, å innføre en ny straffeutmålingsregel i stedet for en generell straffeskjerpelsesregel. Videre var kritikken rettet mot at bestemmelsen ville ramme de ressursvake leddene i den organiserte kriminaliteten og ikke nødvendigvis hovedmennene, fordi regelen er såpass vidtfavnende og ordlyden nokså upresis. Departementet forandret, på bakgrunn av kritikken fra enkelte høringsinstanser, enkelte punkter i lovforslaget, før lovendringen ble vedtatt av Stortinget.¹⁴³

---

¹⁴¹ Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 5.4 s. 45

¹⁴² Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 5.4 s. 45 flg.

¹⁴³ Se Ot.prp.nr. 62 (2002-2003) pkt. 5.5 s. 50 flg.

4.3 FORELDELSE

Foreldelsesfristen for å reise straffesak er regulert i strl. §§ 66-70.

Foreldelsesfristene til korrupsjonsbestemmelsene er i utgangspunktet ikke vesentlig forlenget dersom man sammenligner med foreldelsesfristen til de nå opphevede bestemmelsene. Etter strl. §§ 112 og 405b var foreldelsesfristen 2 år, strl. § 113 var foreldelsesfristen 10 år, mens foreldelsesfristen etter strl. § 275 om utroskap var og er 5 år, jfr. strl. § 67 første ledd. Foreldelsesfristen kan henholdsvis komme opp i 5 år for korrupsjon (strl. § 276a) og 10 år for grov korrupsjon (strl. § 276b). Dersom strl. § 60a får anvendelse¹⁴⁴ kan foreldelsesfristen bli 10 år i forhold til strl. § 276a og 15 år i forhold til strl. § 276b, jfr. strl. § 67 første og tredje ledd, jfr. § 60a.

I forhold til straffeбудenes effektivitet er det av betydning at foreldelsesfristene i noen grad er blitt forlenget. Korrupsjonssakene er, som jeg tidligere har nevnt, som regel svært kompliserte og innviklede samtidig som de ofte begås i lukkede miljøer. Av hensyn til etterforskningen er det derfor av stor betydning at foreldelsesfristene er blitt lengre. Politiet får bedre tid til å etterforske saken slik at det er større mulighet for å skaffe tilstrekkelig bevis for å få en felle dom.

Fristen for foreldelse regnes fra den dag det straffbare forhold er opphørt, jfr. strl. § 68 første ledd. Dersom det er flere straffbare forhold, løper fristen separat for hver enkelt forbrytelse, mens dersom det er en fortsatt forbrytelse, må virksomheten i sin helhet være opphørt for at foreldelsesfristen skal begynne å løpe. Korrupsjonshandlinger kan for eksempel bestå i flere bestikkelser over flere år mellom de samme personer, og da kan forholdet bli vurdert som en fortsatt forbrytelse.¹⁴⁵ Foreldelsesfristen begynner da å løpe når bestikkelsene helt er opphørt. Fristen for foreldelse avbrytes ved at det tas rettergangsskritt som medfører at den mistenkte får stilling som siktet, jfr. strl. § 69 første ledd første punktum. Strpl. § 82 regulerer når den mistenkte får stilling som siktet. Det er blant annet der påtalemyndigheten erklærer den mistenkte som siktet eller

---

¹⁴⁴ Se avhandlingens pkt. 4.3

¹⁴⁵ Se *Andenæs Alminnelig strafferett* s. 332-333

når retten har innledet forfølgning mot den mistenkte, jfr. strpl. § 82 første ledd første punktum.

4.4 FØLGER FOR BEHANDLINGEN I STRAFFESYSTEMET VED EN STRAFFERAMME PÅ SEKS ÅR

Det første som skjer når det foreligger en mistanke om forbrytelse etter strl. §§ 276a eller 276b, er at politiet, dersom det er rimelig grunn til å etterforske om det foreligger et straffbart forhold, setter i gang etterforskning, jfr. strpl. §§ 224 første ledd og 225 første ledd. Politiet kan få mistanke om det straffbare forholdet enten gjennom anmeldelse eller gjennom egen etterforskning. Dersom påtalemyndigheten finner at de vil forfølge saken for domstolene, kan de ta ut tiltale, jfr. strpl. § 66 i forhold til tiltale etter strl. §§ 276a og 276b. Foreløpig i prosessen er det uten betydning om tiltalte kan få en straff på over eller under 6 år. Videre starter alle saker etter straffeprosessloven i tingsretten, jfr. strpl. § 5. Før lovendringen ved lov 11. juni 1993 nr. 80, som trådte i kraft 1. august 1995, startet sakene hvor tiltalte var tiltalt etter bestemmelser som kunne medføre fengsel i 6 år eller mer i lagmannsretten. Dagens tre-instans system ble innført for å respektere forpliktelsene etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK).

Det er først når det blir spørsmål om ankebehandling at det er av betydning å skille mellom de tilfeller hvor tiltalte etter loven kan idømmes fengsel i mer eller mindre enn 6 år. Når man skal avgjøre om man er innenfor 6 års grensen eller ikke, er utgangspunktet da hvilken strafferamme som kan bli idømt etter straffebudet eller budene, eller hvilken straff påtalemyndigheten legger ned påstand om? Eksempelvis der straffen etter strl. § 276b kan bli opptil 10 år, men påtalemyndigheten legger ned påstand om 5 år. Det avgjørende er hva tiltalte på bakgrunn av de straffebud han er tiltalt for, kan bli ilagt av straff, og ikke hva slags påstand om straff påtalemyndigheten legger ned. Selv om retten ikke kan gå utenfor de forhold tiltalen gjelder, er retten ikke bundet av påstanden om straff og andre rettsfølger, jfr. strpl. § 38 første og annet ledd.

Dersom det bare ankes over rettsanvendelsen eller saksbehandlingen, skal saken avgjøres av de tre juridiske dommerne, jfr. § strpl. § 332 og dl. § 12 første ledd. Det følger av en tolkning av strpl. § 332 at for forhold, som kan gi mer enn 6 år, at det ikke skal være meddommere der det ikke ankes over bevisbedømmelsen eller reaksjonsfastsettelsen. Dersom det ankes over reaksjonsfastsettelsen, skal altså meddommere være med når det gjelder reaksjonsfastsettelse for forhold som kan medføre fengsel i mer enn 6 år, jfr. strpl. § 332. I forhold til strl. § 276b vil retten bli satt som meddomsrett dersom det ankes over reaksjonsfastsettelsen, mens retten i forhold til strl. § 276a vil bli satt med tre juridiske dommere, jfr. strpl. § 276a. Dette gjelder også der påtalemyndigheten påberoper strl. § 60a som straffskjerpene omstendighet fordi straffen kan maksimalt bli inntil 6 år, jfr. strl. §§ 276a og 60a.

Dersom anken er fullstendig, det vil si at anken omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, settes retten som meddomsrett; tre juridiske dommere og fire meddommere, når det kan idømmes straff inntil 6 år, jfr. strpl. § 332. Det blir situasjonen for anke til lagmannsretten etter strl. § 276a. Lagmannsretten settes med lagrette, det vil si jury, når det kan idømmes fengsel i mer enn 6 år, jfr. strpl. §§ 332 og 352 første ledd. En fullstendig anke etter strl. § 276b blir derfor alltid behandlet av tre juridiske dommere og lagrette. Forhøyets maksimumsstraffen på grunn av gjentakelse etter strl. § 61, sammenstøt av forbrytelse etter strl. § 62, eller etter strl. § 60a, skal det ikke tas med i denne vurderingen, jfr. strpl. § 352 tredje ledd. Sammenstøt av forbrytelser etter strl. § 62 kan for eksempel være tilfellet der en har benyttet seg av et falsk dokument etter strl. § 182 ved utøvelsen av den korruperte handling. Straffen etter strl. § 183 er inntil 5 år, mens straffen etter strl. § 276a er 3 år. Selv om en etter strl. § 62 kan en få inntil syv og et halvt år har det ikke betydning for beregningen av 6 års - grensen.

I forhold til straffeskjerpene omstendigheter, andre enn straffeskjerpingsregelen i strl. § 60a, er det avgjørende om de skal tas i betraktning ved beregningen av 6 års grensen om påtalemyndigheten påstår at slike forhold foreligger. Dette gjelder selv om retten i første instans kom frem til at det ikke forelå skjerpene omstendigheter. At det er avgjørende hva påtalemyndigheten påstår, følger av sikker praksis og teori etter den

tidligere 6 års grensen som avgjorde om straffesaken skulle starte i by- og herredsretten eller i lagmannsretten.¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ Se *Hov Rettergang I* s. 423

5 LITTERATURLISTE

Andenæs, Johs. *Formuesforbrytelser* 4. opplag 2001. Oslo Universitetsforlaget 1996.
ISBN 82-00-22515-1

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett* 4. utgave 3. opplag 1999. Universitetsforlaget
AS 1997. ISBN 82-00-22545-3

Auglend, Ragnar L., Møland, Henry John, og Røsandhaug, Knut. *Politirett* 1998. ISBN
82-518-3602-6

Hov, Jo. *Rettergang II Straffeprosess* Jo Hov og Papinian as 1999.
ISBN 82-91060-09-6

Hov, Jo. *Rettergang I Sivil- og straffeprosess* Jo Hov og Papinian as 1999.
ISBN 82-910606-08-8

Joly, Eva. *Er det en slik verden vi vil ha?* 4. opplag 2003. Aschoug & Co.
ISBN 82-03-22920-4

Kjerschow, Peder. *Straffeloven med kommentarer og tillegg* Oslo 1930- 1935

Skeie, Jon. *Den norske strafferett. Annet bind. Den spesielle del, 2. utg.* Oslo 1946

Stordrange, Bjørn. *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* Juristforbundets forlag AS
1995. ISBN 82-7833-001-8

Thrap- Meyer, Robin. *Korrupsjon og straffelov. En studie av straffeloven §§ 112 og 113*
Universitetsforlaget 2001. ISBN 82-15-00060-6

Transparency International Corruption Perception Index for 2003

Verdensbankens undersøkelse om korrupsjon, utført av Tanzi, Vito og Davodi (1997):

*” Corruption, public investment, and growth, IMF working paper WP / 97 / 139,
Washington DC.”*

6 LOV OG DOMSREGISTER

Forarbeider:

NOU 1991:11. Korrupsjon og kommunalforvaltning.

NOU 1997:15. Etterforskningsmetoder for bekjempelse av kriminalitet.

NOU 2002:22. En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon.

Ot.prp.nr. 64 (1998-1999). Om lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven (etterforskningsmetoder mv.)

Ot.prp.nr. 62 (2002-2003). Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv.(lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv.)

Ot.prp.nr. 78 (2002-2003). Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)

Innst.O.nr. 105 (2002-2003). Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon).

Lover:

Grunnloven (lov 17. mai 1814)

Straffeloven (lov 22. mai 1902 nr. 10)

Domstolloven (lov 13. august 1915 nr. 5)

Avtaleloven (lov 31. mai 1918 nr. 4)

Forvaltningsloven (lov 10. februar 1967)

Markedsføringsloven (lov 16. juni 1972 nr. 47)

Straffeprosessloven (lov 22. mai 1981 nr. 25)

Tjenestemannsloven (lov 4. mars 1983 nr. 3)

Rundskriv:

Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2000 (26. april 2000)

Internasjonale avtaler og konvensjoner:

Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) (4. november 1950)

OECD – konvensjonen om motarbeidelse av bestikkelse av internasjonal tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold (21. november 1997)

Europarådets ministerkomité sin avtale om opprettelsen av GRECO (underskrevet 1. mai 1999)

Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon (4. november 1998)

FN-konvensjonen om grenseoverskridende kriminalitet (CATOC) (15. november 2000)

FN-konvensjonen om grenseoverskridende organisert kriminalitet og tre protokoller om menneskehandel, menneskesmugling og ulovlig befatning med våpen (15. november 2000 for de tre første og 31. mai 2000 for skytevåpenprotokollen)

Dommer:

Rt. 1919 s. 747

Rt. 1945 s. 241

Rt. 1952 s. 205

Rt. 1953 s. 1080

Rt. 1962 s. 961

Rt. 1983 s. 868

Rt. 1984 s. 1079

Rt. 1993 s. 559

Rt. 1993 s. 927

Rt. 1994 s. 1097

Rt. 1995 s. 1328

